

**JOZEF LIVESEY'S HERINNERINGEN VAN VOOR 40 JAAR, OF HET
BEGIN VAN DEN STRIJD.**

NAAR HET ENGELSCHE BEWERKT

DOOR

CHRISTINE.

Van het eerst ontstaan af van den strijd voor geheel-onthouding van alle bedwelmende dranken, als een uit ervaring aangerezen en gevorderd nationaal en godsdienstig levensbeginsel tot heden toe, was ik, ook als voorganger eener Zondagschool ten naauwste in al zijne worstelingen betrokken.

Als oud strijder deel ik gaarne eenige herinneringen mede aangaande den aanvang van dien strijd, den geest die ons daarbij bezielde, alsmede 't aanvankelijk welslagen onzer pogingen. Hierdoor hoop ik hedendaagsche, vooral jeugdige strijders voor deze goede zaak tot nieuwen ijver op te wekken. Juist toen ik mij dit voornam werd ik bovendien nog daartoe aangezocht door den Wel-Eerwaarden heer C. Garrett, wesleyaansch predikant, die vroeger en tot veler zegen drie jaren te Preston vertoefde. Op mijne bedenking dat ik welligt te veel over mijzelf zou moeten spreken, omdat ik juist in 't begin van die zaak er zoo telkens in gemoeid was, gaf hij mij dit ten antwoord:

26 Februarij 1867.

Waarde heer Livesey!

„Uw standpunt is mijns inziens het regte. Uwe herinneringen moeten juist het karakter eener levensbeschrijving dragen. Er wordt wel eens gezegd dat de geheel-onthouding niet te Preston is ontstaan, maar op vele plaatsen tegelijk. Ik wil niet ontkennen dat er vóór u, en ook in uw tijd, nog andere geheel-onthouders geweest zijn, doch als nationale beweging is Preston de eigenlijke geboorteplaats. De Nijl, schoon door vele stroomden gevoed, heeft maar ééne bron. De

DE CHRISTELIJKE FAMILIEKRING, VI.

geheele-onthouding werd het eerst te Preston genoemd, dáár werd hare eerste gelofte geteekend, van daar verspreidden zich over ons land de predikers, die 't kostelijk zaad uitstrooiden, waarvan wij thans reeds zulk een heerlijken oogst belevan. Gij kunt ons het best op de hoogte brengen van dat begin. Deel ons mede wát u bewoog de gelofte te teekenen, hoe zij luidde, en wie u daarin het eerst terzijde stonden, enz. Wees zoo uitvoerig mogelijk; uwe mededeelingen zullen nog met belangstelling gelezen worden nadat gij reeds ter ruste zijt ingegaan. Vertrouw steeds op Hem, die ook uwe zonden gedragen heeft in zijn ligchaam aan het kruis, opdat gij de eeuwige zaligheid beerven moogt. Geloof mij uw toegenegen vriend,

C. GARRETT.

Eer ik er aan dacht een geheel-onthoudersverbond op te rigten, onthield ik mij reeds van al wat bedwelmte. Ik had altijd een afkeer van 't misbruik van sterken drank, doch ik meende dat de drank op zichzelf geen kwaad kon, zoodat ik nu en dan een enkel glas gebruikte. Eens echter had ik eene rekening te vereffenen met den heer J. Mitchell, uit Blackburn, naar aanleiding eener zaak in den katoenhandel, waarbij ik / 24,000 verloor. De heer Mitchell was een Schot; hij bood mij een glas whisky met water aan. Of het al te sterk was, dan wel of ik bijzonder prikkelbaar was geworden door mijne neêrgedrukte stemming weet ik niet; alleen weet ik, dat ik met een wonderlijk gevoel huiswaarts keerde en mij ziek te bed begaf. Den volgenden morgen deed ik de plegtige gelofte nimmermeer eenig bedwelmend vocht te proeven, eene gelofte die ik tot hertoe streng heb gehouden. Ik deed haar tevens ter wille mijner zoons, ten einde hen bij tijds van een verkeerden weg terug te houden. Dit gebeurde in 't begin van 1831.

In dien tijd hield ik eene Zondagschool voor volwassenen. De jongelieden die daartoe behoorden besloten mijn voorbeeld te volgen, en rigtten onderling, op den 1sten Januarij 1832, een afschaffingsgenootschap op. De gelofte der leden bestond destijds overal enkel in onthouding van het gedistilleerde en matigheid in het gebruik der gegiste dranken. Omstreeks dien tijd werden alhier te Preston vele traktaatjes tegen drankgebruik verspreid door een kaarsenmaker, met name John Smith, aan wien een vriend uit Liverpool se had toegezou-

9

den. Toen het onderwerp aldus onder 't publiek ter sprake gebragt was, werd Smith door mij en eenige andere menschen ter zijde gestaan. Vervolgens werden wij gesteund door den Wel-Eerw. heer Jackson, agent van 't afschaffingsgenootschap te Bradford. Deze heer hield ten onzent twee krachtige redevoeringen voor een talrijk gehoor. Aldus voorbereid had op den 22sten Maart 1832 eene bijeenkomst plaats, waarin het prestonch afschaffingsgenootschap tot stand kwam. Eenige leden uit Blackburn hielden daarbij toespraken, terwijl de heer M. Holden, een sterrekundige, het voorzitterschap bekleedde. De gelofte toen geteekend bepaalde zich bij onthouding van 't gedistilleerde en matigheid in gegiste dranken. Onmiddellijk daarop hielden wij wekelijksche bijeenkomsten, eerst in 't schoollokaal der Methodisten en daarna in hun kerkgebouw. In Mei verhuisden wij naar 't lokaal waar wij twintig jaar lang vergaderden. Het was een gebouw, dat 700 hoorders kon bevatten en dat door den eigenaar, Lord Derby (de vader van den tegenwoordigen graaf) voor hanengevechten bestemd was. Om politieke redenen had Lord Derby sedert 1830 een einde gemaakt aan die vertooningen. Met een ijver als gold het de ontginning eener goudmijn werd van toen af de zaak der afschaffing behartigd en uitgebreid. Wij telden spoedig onder onze leden vele genezen dronkaards, waaronder verscheidene bekwame woordvoerders in onze bijeenkomsten.

Weldra bemerkten wij echter, dat de vrijheid om met mate bier en wijn te blijven gebruiken, veelvuldig aanleiding gaf tot terugkeering tot vroegere gewoonten. Hierdoor ontstond nu een vrij hevige strijd, want enkelen die reeds geheel-onthouders waren, verlangden dat elke drank, die alcohol bevat, voortaan geweerd zou worden. Anderen daarentegen, vooral onder den meer gegoeden stand, beweerden dat zulk een besluit onze vereeniging zou te gronde rigten. De hedendaagsche onthouders kunnen zich niet voorstellen welk een strijd wij hierover gevoerd hebben. Het verbod om wijn en bier te drinken scheen eene ketterij, eene verkeerde en noodlottige toepassing van den afschaffingsstrijd tot hertoe in Engeland en Amerika gestreden. Wat mij betreft, meende ik met vele anderen, dat geheel-onthouding van al wat bedwelmte alleen doeltreffend zou blijken. Op Donderdag 23 Augustus 1832 ging J. King mijn winkel voorbij; ik noodigde hem uit even binnen te komen, en na de zaak ernstig besproken te hebben, stelde ik hem voor eene gelofte van geheel-onthouding te tekenen. Hij bewilligde hierin, waarop ik de gelofte neerschreef, (hare juiste bewoording is mij ontgaan) en wij ondertekenden haar beide. Daarna kondigden wij tegen 1 September eene buitengewone bijeenkomst aan in ons afschaffingslokaal. De kwestie der geheel-onthouding werd er op nieuw besproken. Ik herinner mij nog best hoe tegen het einde dier vergadering, uit een groepje menschen die onderling de zaak nog eens overwogen, zeven personen te voorschijn traden, die eene nieuwe gelofte teekenden. Zij luidde aldus:

„Ik beloof mij van al wat bedwelmte onthouden, hetzij sterke drank, bier of wijn, behalve als geneesmiddel.“

De ondertekenaars waren: John Gratin, Edward Dickinson, J. Broadbelt, John Smith, Jozef Livesey, David Anderson en John King. Drie hunner zijn thans overleden, twee werden ontrouw aan hunne gelofte, de beide overigen volhardden tot nu toe. Ofschoon die zeven mannen door hunne handteekening den eersten stoot gaven aan de zaak der geheel-onthouding, nogtans zijn er anderen, die haar door meerderen ijver van grooter nut waren. Onder deze laatsten noem ik slechts: Richard Turner, William Howarth, James Teare, Izak Grundy (onze penningmeester) en Henry Bradley (onze sekretaris). Nog anderen zullen in den loop dezer mededeelingen vermeld worden. Onvermoed was hun arbeid als sprekers, bezoekbroeders en traktaatverspreiders. Het meereendeel der bestuursleden onzer afschaffingsvereeniging waren nu geheel-onthouders geworden. De nieuwe gelofte werd nevens de oude in onze bijeenkomsten ter onderteekening aangeboden, en zij ondervond veelvuldige toetreding. Wij hadden dus tweederlei leden; ook teekenden sommigen de nieuwe gelofte voorloopig slechts voor één jaar. In 1834 voegden wij er nog bij „en die dranken aan niemand te schenken of aan te bieden.“ Eindelijk in onze jaarvergadering van 1835 werd de oude of zoogenaamde „matigheidsgelofte“ met algemeenen luiden bijval definitief ter zijde gesteld. Vrolijk luidden de kerkklokken, en zes avonden achtereen hielden wij bijeenkomsten. In eene dier bijeenkomsten werd ons door den Wel-Eerw. heer Clay, predikant der gevangenis, mededeeld, dat het nu reeds te Lancaster de zesde teregtzitting was, dat er gene enkele zaak uit Preston voorkwam. Het volgend jaar betuigde ons dezelfde spreker, dat hij meer dan eenig ander in de gelegenheid was de goede gevolgen van onzen strijd onder de bevolking van Preston en zijne omgeving na te gaan. „Ik ben nu ten volle overtuigd,“

zeide hij, „dat uw streven allergezegendst is voor het heil van het tegenwoordig en het volgend geslacht.“

Onze bijeenkomsten waren intusschen druk bezocht; velen moesten buiten de deur blijven staan, en, tegen de ramen geleund, trachtten zij zoo mogelijk eenige woorden op te vangen. Bijna elken avond hield deze of gene onzer leden eene vergadering in een der naburige dorpen. Voor dat doel hadden wij een eigen voertuig, en vaak reden wij te middernacht al zingende naar Preston terug. Wel waren wij aan eenige vervolgingen blootgesteld, doch onze strijd leverde zulke gezegende en onwederlegbare vruchten op, dat wij over 't algemeen veel achting genoten.

Ik heb steeds getracht de menschen te overtuigen dat de alcohol juist het verderfelijke van gedistilleerde en gegiste dranken beide uitmaakt. Om het anderen duidelijk te maken kocht ik wat jenever, rum, bier en wijn, goot ze ieder op een afzonderlijk bord en stak ze gelijktijdig aan. Daaruit bleek dat al deze dranken geestrijk vocht, dat is alcohol, bevatten, zij het dan ook in meerdere of mindere mate. Dit bewijs werd door de aanwezigen steeds met gejuich begroet. Het waren toen gelukkige dagen! Ook in 't open veld vielen soms levendige tooneelen voor. Eenerzijds waren het onze sprekers, die van hun bewegbaren platform de drinkgewoonten bestreden en hunne toehoorders tot afstand daarvan zochten te bewegen, terwijl vlak tegenover hen een befaamd persoon, met name „Jem Duckword,“ op eene kar vol flesschen en vaten, aan iedereen gratis allerlei dranken aanbood, om zoo doende het volk van ons af te trekken, waarschijnlijk op last van eenige kroeghouders.

De eerste bijeenkomst, die ik te Lancaster hield, had plaats in den schouwburg. De heer Dawson, tegenwoordig eigenaar van Aldcliffe Hall, was voorzitter. Naauwelijks waren wij begonnen, toen nagebooste donderslagen op het tooneel ratelden en erwtens als hagelregen op ons neervielen; zelfs kroop eene onschadelijke slang op den rug van den voorzitter. Ik ging evenwel voort met spreken. Toen bragt men vlak vóór ons een dikken, welgedanen brouwer met den uitroep: „Zoo welvarend kunt gij, waterdrinkers, er nooit uitzien.“ Nog hielden wij vol; doch wij moesten het eindelijk opgeven, toen het onzen tegenstanders gelukte bij de gaskraan te komen en het licht uit te blussen. Juist ten gevolge van dezen tegenstand werden onze volgende bijeenkomsten te Lancaster des te drukker bezocht, en velen schaarden zich bij de geheel-onthouders.

De geheel-onthouding telde verscheidene jongelingsvereenigingen, die nu nog haar eigen orgaan hebben, getiteld: „De jeugdige onthouder.“ Te Preston vereenigden zij zich gedeeltelijk in eene bovenkamer van 't lokaal onzer vereeniging, gedeeltelijk in verschillende wijken der stad. Daartoe koos men bij voorkeur een huis met tuin, waar gelegenheid bestond om koffij en andere geschikte ververschingen te bekomen. Doch wij gevoelden allengs behoefte aan een algemeen vereenigingspunt tot gezellig verkeer. Om die reden kochten wij een perceel in Churchstreet, op den hoek van North Read, hetwelk wij tot een Onthoudings-hôtel inrigten. Onze eerste waard bleek een zeer ongeschikt mensch te zijn, daarom werd mijne vrouw aan 't hoofd der nieuwe inrigting geplaatst, totdat alles naar wensch geregeld zou zijn en de zaak aan een betrouwbaar persoon kon worden opgedragen. Later werd ze voortgezet door William Howarth, in wiens familie zij tot nu toe gebleven is, doch niet langer in 't zelfde gebouw. Menig aangenaam uur bragten wij in ons hôtel door, dat een reddingshuis werd voor vele dronkaards. Mrs. Livesey kweet zich uitmuntend van hare taak; zij was eene ijverige geheel-onthoudster; met het oog op hare zwakke gezondheid valt hare volharding in dezen te meer te prijzen.

In 1831 begon ik een tijdschrift, getiteld: „De zedehervormer.“ Nadat ik in Januarij 1834 dat blad eenigzins gewijzigd had, onder den titel: „the temperance Advocate,“ heb ik het in 1837 overgedaan aan het britsche Geheel-Onthoudingsgenootschap, dat het tot nu toe uitgeeft, met slechts kleine verandering. In 1833 drukte en verspreidde ik de eerste geheel-onthoudingstraktaatjes, die spoedig groote navraag kregen. Een daarvan is „De groote waan;“ dit is eene verkorting mijner verhandeling over „het bier.“ Deze verhandeling leverde den tekst tot menige toespraak. Het bovengenoemd blaadje is ook door andere traktaatgenootschappen herdrukt en verspreid. Meer dan honderdduizend exemplaren zijn daarvan uitgedeeld. Ten tijde dat er nog zoo algemeen geloof geslagen werd aan de voedende eigenschappen van het bier, maakte de welgestaafde verzekering dat „er meer voedsel zit in een stuivers broodje dan in zes flesschen ale“ een verbazenden indruk. Overal waar ik deze verhandeling over bier hield, gebruikte ik het zwarte bord en krijt, weegschalen, geestrijk vocht, bier, gerst, meel, enz., ten einde mijne beweringen met proefnemingen en voorbeelden te staven. Dit deed ik in verscheidene dorpen en in de meeste steden van Lancashire en

Yorkshire, alsmede later te Edinburg, Birmingham en Londen, soms zelfs in de open lucht.

Het was toen gebruikelijk, dat in onze bijeenkomsten vele sprekers achtereenvolgens optraden; deze afwisseling houdt de belangstelling der hoorders gaande en is dus te verkiezen boven eene uren lange voordragt van denzelfden spreker. Op één avond werden eens een-en-twintig korte toespraken gehouden, meestal door bekeerde dronkaards. Onze eerste theepartij werd in Juli 1832 gegeven; maar de genoeglijkste die ik mij herinner, was die bij gelegenheid van het Kerstfeest 1833, te Londen. Wij hadden de zaal feestelijk versierd met hulst, dennetakken, vlaggen en wit doek. Er waren tachtig theeserviezen, elk voor tien personen berekend; 800 menschen konden dus gelijktijdig bediend worden; de overigen kregen daarna hunne beurt. Er was overvloed van spijs, en het geheel werd door muziek opgeluisterd. Wij verzuimden niets om de aandacht van het publiek op den vooruitgang van ons werk te vestigen. Op Pinkstermaandag van het jaar 1834 hielden wij onzen eersten feestelijken optocht met muziek, vlaggen en banieren. De heerlijke verandering in houding en kleeding van hen, die vroeger als dronkaards bekend stonden, wekte algemeene bewondering op.

Van het begin af gevoelden wij al het belang van een geregeld huisbezoek. Daarom deelden wij Preston in 28 wijken; voor elk daarvan benoemden wij een opziener, die met een of meer helpers elk gezin getrouw moest opzoeken, traktaatjes verspreiden, de gelofte laten teekenen en op de naleving daarvan toezien. Zij die na vergeefsche waarschuwingen hopeloos weer tot hunne oude drinkgewoonten vervielen, werden in onze openbare bijeenkomsten met name genoemd en van de lijst onzer leden geschrapt.

Laat mij hier een woord zeggen van Richard Turner, die aan onze zaak haar gebruikelijken naam gegeven heeft. In het begin van onzen strijd waren velen het nog oneens, of men al dan niet ook de gegiste dranken zou verbieden. Volgens Richard Turner was afschaffing ook daarvan dringend noodzakelijk, en voor zijn beginsel pleittende riep hij uit: „Niets kan baten dan de tee-total-abstinence”¹⁾. Hierop riep ik luide: „dit zij voortaan de naam: „teetotalism;” met algemeenen bijval werd dit voorstel aangenomen. Richard Turner was een spreker, die nooit om een woord verlegen was; had hij geen bekend woord bij de hand dan maakte hij er een van eigene vinding, en wel zeer karakteristiek. „Dat ik mij onder het spreken wel eens vergis en een bok schiet, daar moet ge maar op rekenen,” zeide hij ons meermalen. Dit kleine gebrek konden wij ligt over het hoofd zien, want hij was onvermoeid werkzaam in onzen strijd. Nooit meende hij genoeg gedaan te hebben. Aan het geluid van zijn ratel, waarmede hij vóór den aanvang onzer bijeenkomsten de straten rondliep, dankten wij vaak eene talrijke opkomst. In 1846 deed hij geheel voor eigene rekening een kruistogt in het zuiden van Engeland, ten gevolge waarvan men zijn herhaald bezoek verlangde.

Richard Turner is den 25sten Juli 1790 in een dorpje nabij Preston geboren. Zijne ouders vestigden zich later in die stad en plaatsten hem op eene katoenfabriek. Naderhand werd hij vischhandelaar. Op een Donderdag in October 1832 slenterde hij langs de straten in half beschonken toestand, toen hij een schoollokaal, waarin eene onthouders-bijeenkomst gehouden werd, binnentrad. Zijn doel was er een grap mee te hebben, doch op den ernstigen aandrang der heeren Swindlehurst en Deurden teekende hij de geheel-onthoudersgelofte. Hij was vijf voet vier duim lang en had eene donkere gelaatskleur, een ernstigen, door-dringenden blik. In 1818 trouwde hij met Betty Cook, doch zijn huwelijk was niet zeer gelukkig. Op den morgen van den 27sten October 1846 kreeg hij een hevigen hoestbui, waardoor een ader sprong, ten gevolge waarvan hij achttien uur later overleed. Zondag den 1sten November werd hij begraven; vierhonderd geheel-onthouders volgden zijn lijkstoet. Op zijn graf werden deze woorden gebeiteld: „Hier rust Richard Turner, die het woord „teetotal” in het leven riep, om daarmede geheel-onthouding van al wat bedwelmt aan te duiden. Hij stierf 27 October 1846, oud 56 jaar.

Ons genootschap heeft van het begin af op een breeden ruimen grondslag gerust. Onze reglementen laten geenerlei inmenging van godsdienst of politiek toe. Roomschen, protestanten of wie dan ook worden gelijkelijk als leden erkend. Wij gelooven dat dit beter is voor eene centrale vereeniging, die met een nationaal en enkel maatschappelijk karakter over het geheele land verspreid is. Doch wij ondersteunen tevens alle plaatselijke vereenigingen, die doorgaans en te regt in nauwer ver-

band met de verschillende kerkgenootschappen staan, en als gemeentearbeid een meer opzettelijk godsdienstig karakter dragen¹⁾.

Gedurende het eerste jaar van onzen strijd telden wij ruim twintig menschen, geschikt om als sprekers op te treden. De meesten hunner waren bekeerde dronkaards, ongeletterd, doch die met hart en ziel de zaak der geheel-onthouding waren toegedaan. Op twaalf mijlen rondom Preston bleef geen enkel dorp onbezoekt. In de week der wedrennen van het jaar 1833 besloten zeven onzer, de voornaamste steden van Lancastershire te bezoeken, met het doel om er geheel-onthoudersvereenigingen te stichten, en tevens de reeds bestaande matigheidsgenootschappen tot onze beginselen over te halen. Wij voorzagen ons van 9500 traktaatjes, en op onze kar wapperde eene banier met eene geheel-onthoudingspreuk. Wij verdeelden ons in vier voege, dat wij elken avond twee bijeenkomsten hielden, soms in gebouwen en soms in de open lucht. Daar er toen nog geene spoorwegen waren, moesten eenigen van ons soms een langen wandeltocht afleggen. Een van allen ging meestal vooruit, om naar eene geschikte spreekplaats om te zien; aan toehoorders heeft het ons nooit ontbroken. Menig staaltje zou ik van deze togten kunnen mededeelen. Te Bury b. v. huurden wij eene kar, waarop drie onzer zich plaatsten, de een met eene schel in de hand om het volk tot de bijeenkomst te roepen, de tweede met een aanplakbiljet waarop tijd en plaats nader vermeld stonden, terwijl de derde traktaatjes rondstrooide. De Wel-Eerw. Franklin Howarth, thans nog te Bury, presideerde er dien dag onze vergadering; hij ook blijft steeds getrouw aan het beginsel der geheel-onthouding. Te Rochdale handelden wij even als te Bury, doch daar werden wij door een advocaat bespot en door drankverkoopers tegengestaan. Nogtans is ook daar onze arbeid niet vruchteloos geweest. John Bradley, in de buurt van Rochdale woonachtig, schreef mij o. a. later, dat hij, door onze woorden dien avond opgewekt, van toen af zelf meermalen te voet op vijfkwartier afstand toespraken ging houden, om de geheel-onthouding aan te bevelen. Deze heer heeft zich voortdurend hierin zeer ijverig betoond. Toen wij te Heywood onze vergadering hadden aangekondigd, liet de eigenaar van een molen het werk staken, ten einde zijn werkvolk in de gelegenheid te stellen naar ons te komen luisteren. Te Ashton werd onze vergadering door den wesleyaanschen predikant gepresideerd; ook de heer Hindley, later lid van het Parlement, toonde ons aldaar veel belangstelling. Te Stockport kwamen wij 's middags om drie uur aan; ditmaal hadden wij niet vooruit kunnen zorgen; het duurde dus tot half zeven eer wij er in slaagden een lokaal te vinden; toen werd ons de kerk der Methodisten afgestaan. Doch hoe nu een gehoor bijeen te krijgen? Wegens de onzekerheid omtrent het lokaal hadden wij onze vergadering niet kunnen aankondigen. „Hebt ge een trom bij de hand?” vroeg ik, „en iemand die voor ons de trom wil slaan?” Beiden waren spoedig gevonden; ik gaf den man eene plaats op onze kar, en wij reden de stad door, ons telkens ophoudende aan iederen kruisweg, alwaar ik de trom liet slaan en vervolgens met luide stem aan de omstanders het uur en de plaats onzer bijeenkomst meldde, terwijl een ander traktaatjes ronddeelde. Dien ten gevolge was er binnen anderhalf uur een talrijk gehoor in de kerk aanwezig. Ook op andere plaatsen werd ons de kerk vrijwillig afgestaan, o. a. te Bolton. Daar bestond een Matigheidsgenootschap met den predikant aan het hoofd. De week nadat wij er onze beginselen verkondigd hadden, werd dat genootschap door zijne leden veranderd in eene geheel-onthoudersvereeniging. Wij kwamen uit Preston over ten einde deze verandering door feestelijke toespraken te vieren. Uit dit een en ander blijkt dat er veel kan gedaan worden zelfs door zwakke werktuigen en met geringe krachten.

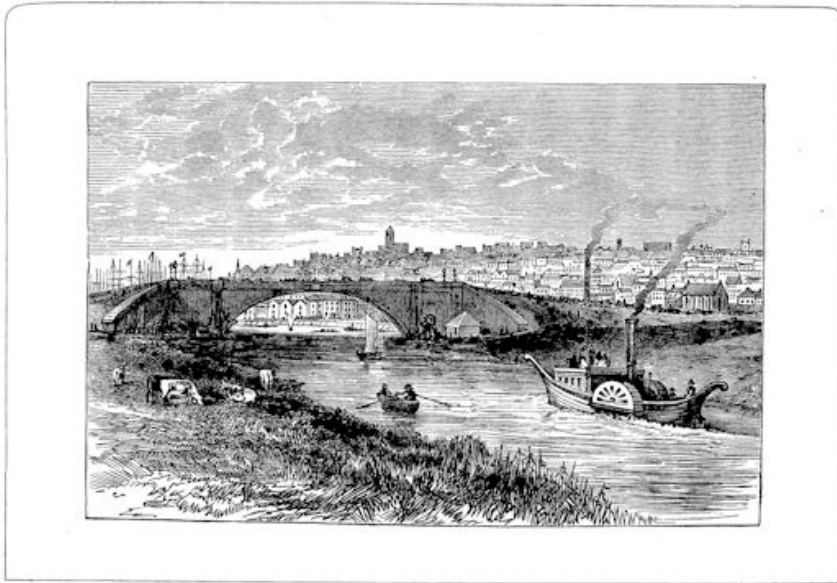
Zulke onthouders-kruistogten werden bij herhaling ondernomen, hetzij door enkele leden hetzij door eenigen te zamen. Te Burnley gebeurde het dat de spreker onze gelofte formule niet bij zich had, maar ze opstellen moest, na zijne toespraak, omdat het volk zich uitsluitend tot geheel-onthouding wenschte te verbinden, en niets wilde weten van het matig gebruik der gegiste dranken.

(Wordt vervolgd.)

¹⁾ Van dien aard is o. a. het werk van mevrouw Wightman te Shrewsbury, dat in Engeland en ook in ons land gezegende navolging vindt. Mijns inziens is het doeltreffender, wanneer drankbestrijding met evangelisatie gepaard gaat, en omgekeerd.

Vert.

¹⁾ »Total abstinence” beteekent »geheel-onthouding.”

JOZEF LIVESEY'S HERINNERINGEN VAN VOOR 40 JAAR, OF HET
BEGIN VAN DEN STRIJD.

NAAR HET ENGELSCHE BEWERKT

DOOR

CHRISTINE.

(Vervolg van bladz. 35).

De berigten omtrent hetgeen er te Preston voorviel, lokte menig bezoeker uit er zich met eigene oogen van te vergewissen. Tot in dien tijd had men in Engeland slechts matigheidgenootschappen, bedoelende enkel afschaffing van sterken drank. Het beginsel der geheel-onthouding ook van gegiste dranken klonk toen vreemd en overdreven. Een heer te Dublin, Robert G. White, high-sheriff van die stad, schreef mij hieromtrent in November 1834:

Waarde heer Livesey!

Ik moet u bekennen, dat uwe vereeniging te Preston mij gedurig weër in de gedachte komt. Op mijne terugreis hierheen had ik veel last van zeeziekte, en ik kwam daardoor vermoed en nog ongesteld te huis. Vrienden, zonen, ja tot zelfs mijne vrouw drongen er bij mij op aan, dat ik wijn of bier gebruiken zou, daar ik anders huns inziens niet in 't leven kon blijven. Ik weigerde evenwel, zeggende dat ik in dat geval voor een goed beginsel zou sterven. Na mijn herstel was ik wegens mijne betrekking telkens in de gelegenheid mijne geheel-onthoudersbeginselen te moeten belijden en verdedigen. Ik heb tot hertoe pal mogen staan, en thans is alle begeerte naar bedwelmend vocht, hetzij gegist of gedistilleerd, bij mij, Gode zij dank! verdwenen. Wanneer ik in de vergadering van ons matigheidgenootschap binnentreed, fluistert men elkander toe: „daar heb je Preston, de geheel-onthouder!” Van mijn kant neem ik elke gelegenheid waar, om het gunstig resultaat van uw werk te Preston bekend te maken, er bij voegende hoe goed ik mij bevind bij mijne geheel-onthouding sedert mijn bezoek ten uwent. Hier echter wordt op den duur weinig goeds verrigt; het matigheidstelsel is voor velen eene gladder baan om tot vorige gewoonten terug te keeren. Mijns inziens zal men nimmer tot eene degelijke hervorming der drinkgewoonten geraken, zoolang de menschen er niet toe kunnen besluiten 't gebruik van al wat bedwelmt te laten varen. Zelfzuchtig zingenot belet evenwel dit besluit ten uitvoer te brengen. Ik zal nu in de benedenstad, in eene wijk waar veel drankgebruik heerscht, eene kamer huren, waarin ik wekelijks op een bepaalden dag de zaak der ge-

DE CHRISTELIJKE FAMILIEKRING, VI.

heel-onthouding zal bespreken. Uw prestensch onthoudersblad en de amerikaansche geschriften zullen mij daarbij uitnemend te stade komen. Met voorlezen en twee korte toespraken, eene aan 't begin en eene aan 't einde der bijeenkomst, hoop ik mijne hoorders gedurende anderhalf uur aangenaam bezig te houden. Ik hoop hen tevens door mijn voorbeeld op te wekken tot onthouding van al wat bedwelmt. Later deel ik u hieromtrent den uitslag mede, en blijf intusschen

Uw liefhebbende vriend,
ROBERT G. WHITE.

Uit Amerika ontving ik destijds het eerste schrijven van een handelsvorst en grondbezitter, die zijne millioenen evenzeer als zijne zeldzame geestes talenten voor het heil der menschheid veil had:

New-York, 6 Dec. 1834.

Waarde heer Livesey!

Ik verheug mij in uw werk te Preston, als ook dat het zich tot Birmingham en andere steden uitstrekt. Het beginsel, dat gij voorstaat, is alleen doeltreffend. Het is eene ijdele verwachting, dat men onmatigheid zal kunnen keeren, zoolang men nog eenig bedwelmend vocht blijft drinken. Hier hebben wij thans denzelfden strijd. De geheel-onthouders krijgen allens de overhand. De fatsoenlijke stand en de liefhebbers van wijn willen er vooralsnog niets van weten en spotten met onze pogingen. Doch te vergeefs. Het gebruik van al wat bedwelmt is thans krachtig veroordeeld; eene groote verandering in onze drinkgewoonten heeft tegenwoordig plaats in ons land; men ziet het nu in hoe inkonsekvent het eigenlijk is, dat men anderen van drankgebruik zou willen genezen, terwijl men zelf ongestoord wijn en bier blijft drinken. Beiden zijn bedwelmend en bevatten alcohol, evenzeer als de sterke drank, alleen in mindere mate. Hartelijk wensch ik dat ook Engeland van den vloek zijner drinkgewoonten verlost worde. Daardoor als herboren zal het een nieuw tijdperk intreden, om der wereld tot zegen te zijn. De geheel-onthouding zal Engeland met Amerika verbinden, en die twee landen zullen voortaan wedijveren, om het meeste goed voor de menschheid tot stand te brengen. Het tijdschrift, dat ik u hiernevens zend, bevat de verklaring van drie onzer nog levende Presidenten. Tracht het hoofd van uw staat tot een dergelijk getuigenis te bewegen. Een goed voorbeeld werkt zoo gezegend, en wie zijn meer geroepen zulk een voorbeeld te geven dan juist de aanzienlijken, dan zij die aan 't hoofd eener natie geplaatst zijn! Hier doe ik een beroep op de rijken, om de uitgave onzer geschriften te bevorderen. Door een flink geheel-onthoudersblad wenschen wij ons volk in alle oorden des lands te bereiken.

12

Binnen weinige dagen heb ik twaalf heeren gevonden, die mij elk duizend dollars ter hand stelden, tot ondersteuning mijner pogingen. Dit zij u een bewijs hoe onze beginselen reeds diepe wortelen schieten in de publieke opinie. Ga voort met uwen strijd, waarde heer! en laat u niet ontmoedigen. De Heer is in dit werk, en Hij zal zijne dienstknechten kracht verleen, zoo zij getrouw blijven. Om den wijndrinker te believen mogen wij ons beginsel niet prijsgeven. Ter wille van het zingnot van enkelen mogen wij niet langer de waarheid bedekken, terwijl miljoenen onzer medemenschen in 't graf des dronkaards reddeloos ter neêr storten, daar niemand ter hunner redding zich eenige zelfopoffering getroosten wil. Moge de dag aanbreken, dat Engeland en Amerika elkander de hand toereiken, juichende over de nederlaag van 't veelhoofdige monster: Onmatigheid! Uwe maandelijksche correspondentie is mij zeer aangenaam. Geloof mij, enz.

E. C. DELEVAN. ¹⁾

Gedurende de drie à vier eerste jaren, nadat wij te Preston de geheelonthoudersgeloofte teekenden, hadden wij een gedurigen strijd met hen, die 't gebruik van wijn en bier niet wilden laten varen. In vele plaatsen stuitten wij aanvankelijk op dat vooroordeel. Gelijk het Christendom nog lang met joodsche begrippen omtrent het gebruik van drank en spijs, omtrent besnijdenis en sabbatviering te worstelen had, evenzoo hadden de geheelonthouders te bestrijden de algemeen gewortelde overtuiging, dat afschaffing van sterken drank alleen reeds voldoende was tot hervorming der nationale drinkgewoonten en daardoor regelmatig gekweekte en gevoede dronkenschap. Nadat wij onze beginselen in Yorkshire, Lancashire en eenige andere graafschappen verspreid hadden, wenschten wij grootere steden, b.v. Birmingham en Londen te bezoeken. Ik ging er het eerst heen. Op 17 Juni 1834 sprak ik voor het eerst te Birmingham. Onze vereenigingen droegen toen nog den gemeenschappelijken naam van „Matigheid,” en die onzekere klank gaf soms vergissing en deed wel eens ons onvoorbereiden winnen. Ik herinner mij levendig hoe te Birmingham de heer Cadbury, (overleden in 1860, 91 jaar oud) het kantoor van zijn zoon J. binnenkwam, en mij zeide vernomen te hebben, dat ik ook het gebruik van wijn en bier ging bestrijden. Hij smeekte mij hiervan af te zien, want dat zulk eene overdrijving zeer nadeelig zou blijken voor hun afschaffinggenootschap. Op gemeedelijken toon voegde hij daarbij, dat zijne vrouw gewoon was dagelijks een glas bier te drinken, en of daar nu eenig kwaad in stak. Ik antwoordde, dat ik onmogelijk een ander beginsel dan dat der geheelonthouding kon voorstaan, en dat zoo men mij om die reden de kerk weigerde, gelijk door hem bedreigd werd, ik in dit geval op straat zou spreken. Niet werkeloos willende blijven, rigtte ik toen het woord tot eenige werklieden die gezamenlijk hun middagmaal gebruikten. Ik was benieuwd hoe het met de avondbijeenkomst in de kerk zou afloopen. Eer het bepaalde uur geslagen had werd mij aangezegd, dat ik de kerk kon krijgen, daar de briefjes reeds rondgestrooid waren ter aankondiging der vergadering. Ik hield toen mijne verhandeling over Malzdranken met de gewone proefnemingen en bewijzen. Zelfs de heer Cadbury werd er zoozeer door overtuigd, dat hij mij den volgenden dag te Londen een brief schreef, met het verzoek op mijne terugreis mij nogmaals te Birmingham op te houden, om er mijne verhandeling voor een talrijker gehoor te herhalen. Ik voldeed aan dit verzoek. Weinige familiën hebben zich zoo ijverig betoond in zake der geheelonthouding dan van toen af de Cadbury's. Andere vrienden uit Preston begaven zich later naar Birmingham, om geheelonthoudersvergaderingen te leiden. In die stad had men zelf weldra de noodige sprekers, o. a. de heeren Chapman, Cadbury, nevens eenige bekeerde dronkaards. Eens werden zij hevig bestreden door een geneesheer; onze James Teare was daar juist bij tegenwoordig en wist er zoodanig op te antwoorden, tevens het getuigenis van verscheidene doctoren aanhalende, dat, toen te Birmingham de geheelont-

houdersvereening werd opgericht, diezelfde geneesheer de gelofte teekende. Later bekenden de voorstanders van het afschaffingbeginzel, dat de bezoeken uit Preston hunne zaak zeer hadden gediend, wel verre van te benadeelen, zoo als zij eerst gevreesd hadden. In April 1836 had men te Birmingham, op het stadhuis, de eerste theepartij. Bij die gelegenheid werd mij een zilveren gedenkpenning aangeboden door den Wel-Eerw. J. Angell James ¹⁾, namens het comité. Daar ik hiervan vooruit niets wist, heb ik mij niet, zoo als bij andere gelegenheden, daartegen kunnen verzetten. Ik houd niet van dergelijke erbewijzen voor ons werk. Uit de toespraak van den heer J. Angell James moet ik eenige woorden aanhalen: „Toen ik eenige jaren geleden,” zeide hij, „'s avonds van eene vergadering van ons vroeger Afschaffinggenootschap huiswaarts keerde, hoorde ik achter mij een man uit 't volk zeggen: „die heeren hebben mooi praten om ons onzen borrel af te nemen, terwijl zij zelf te huis zoo veel wijn drinken als zij maar lusten.” Deze opmerking trof mij, en ik beproefde of ik het niet kon stellen buiten iets dat bedwelmt. Sedert dien tijd heb ik bevonden, dat men met goed voedsel kan volstaan, zelfs beter dan met den besten wijn. Al ben ik een waterdrinker, toch kunt gij het mij aanzien, dat ik niet precies een schim ben geworden. Ook mijne krachten zijn niet verminderd; ik heb dus het volste regt om een geheelonthouder te blijven.”

Londen was de zetel en het middelpunt van 't britsch en buitenlandseh matigheidgenootschap, dat onder koninklijke, adellijke en geestelijke bescherming stond. Het voerde strijd ten behoeve eener afschaffing van het gedistilleerde nevens het behoud der gegiste dranken; eindelijk moest het zichten voor de meer konsekvente beginselen der geheelonthouding, die in de publieke opinie overal veld wonnen. Op 18 Junij 1834 kwam ik voor het eerst te Londen. Ik begaf mij naar het lokaal van 't afschaffinggenootschap, doch vond er geenerlei aanmoediging, daar men wist dat ik de ketterij der geheelonthouding voorstond. Met of zonder hulp besloot ik eene vergadering te houden. Na vele vergeefsche pogingen tot het verkrijgen van een lokaal, gelukte het mij eene kamer te vinden, in 't gebruik van een predikant, die zich van zijn kerkgenootschap had afgescheiden. Die kamer was lager dan de straat. Mijne grootste aanplakbiljetten verdwenen als 't ware tussehen de enorme londensche advertentiën. Ik had gedacht te spreken vrijdag den 27sten, doch er bleek een misverstand te zijn, althans er werd dien avond gepreikt, zoodat ik tot den volgenden dag moest wachten. Dien dag liet ik eenige menschen met mijne aanplakbiljetten rondloopen. Ik hield mijne verhandeling over Malzdranken, maar moest zelf voor alle voorbereidenselen zorgen. Een chimist wien ik verzocht mij wat ale op te lossen, liet mij daarvoor zeer duur betalen. Een oud man, Phillips genaamd, bode van 't matigheidgenootschap, had ik verzocht mij weegschalen, meel, enz. te bezorgen. Hij bragt ze mij nevens het overblijvende geld van 't geen ik hem tot dien aankoop gegeven had, maar hij voegde er bij: „Het spijt mij dat ik verder niets voor u doen mag, het genootschap heeft mij dit streng verboden onder bedreiging van wegzending uit mijne betrekking.” Eindelijk brak de zaterdag avond aan; het was de tiende dag na mijne aankomst te Londen, en na al dit tijdverlies, na al mijne uitgaven en moeiten bestond mijn gehoor nogtans slechts uit dertig personen! Dit was evenwel het begin van den goeden strijd in Londen. Kort daarna werd mij uit die stad gemeld: „Uwe toespraken alhier hebben een goeden indruk gemaakt. De zaak der onthouding vindt veld. De eigenaar van 't lokaal, waarin gij optrad, was een bierbrouwer en deelgenoot in de malzaffaire van Dr. Epp; doch ten gevolge uwer verhandeling in Providence row heeft hij het gebruik en den verkoop van malzdranken geheel laten varen.” Den 10^{den} Augustus 1835 kwamen eenige londensche vrienden der onthouding in die stad bijeen ten huize van den heer Grosjean. Zij vormden er toen een voorloopig comité, met het doel een geheelonthouders-

¹⁾ Deze wereldberoemde en in Amerika algemeen geëerde man, die zijne groote talenten en schatten met onverminderden ijver voor de onthoudingszaak veil had, is zeer onlangs, door allen diep betreurd, gestorven. Frankrijks koning, Lodewijk Philips, zeide tot den edelen filantroop, dat Frankrijk geen grooter zegen kon ten deele vallen dan de vernietiging van al zijne wijngaarden. Weinig dacht toen die vorst welken invloed een beker wijns op zijn eigen lot zou hebben. Zonder het afscheidmaal, dat de Hertog van Orleans vóór zijn gaan naar Algiers aan zijne vrienden gaf, ware meer dan waarschijnlijk het schieftig worden zijner paarden voor hem niet van doodelijken afloop geweest, en ware deze algemeen beminde prins in leven gebleven, het leger zou zeker den troon niet ontrouw zijn geworden.

Vert.

¹⁾ De beroemde en gevierde christenleeraar, wiens geschriften door Dr. N. Beets, Ds. Huët en anderen vertaald, zoo gereeden opgang onder ons vonden. Hij was zoo niet de eerste, althans een der eersten, die het echt christelijke, het zuiver evangelische eener gemeenteveroordeeling van het gebruik van „alles wat bedwelmt” terstond gevoelde en voorstond. Van hem de heerlijke vraag: „Het is in de magt van Jezus gemeente, en moet zij het dan ook niet hare roeping en pligt rekenen, om alles te doen, wat vereischt wordt, om een kwaad te bannen, dat meer dan enig ander menschenzielen verderft en den Heiligen Geest wederstaat en bedroeft? Kan het der gemeente ernst zijn met haar belijden van den Christus Gods, zoolang zij ongeziind is om het offer der geheelonthouding tot heil van zending en evangelieverkondiging, tot redding der menschheid te brengen?” Maar wanneer waren menschen niet meer bereid om voor de juiste formulering der waarheid en het bezit van kerkgezag, dan voor de beoefening der waarheid tot wezenlijke heiliging van het gausche leven te ijveren?

Vert.

verbond op te rigten. Zij noodigden mij uit om met twee mijner vrienden uit Preston over te komen, ten einde hem hiertoe behulpzaam te zijn. Dien tengevolge hielden wij den 31sten Augustus 1835¹⁾ in Regentstreet, eene vergadering door 300 à 400 toehoorders bijgewoond. Op dien avond werd het britsch geheel-onthoudersgenootschap opgericht. Zijne gelofte luidde aldus: „Ik beloof vrijwillig mij te onthouden van bier, wijn, sterke dranken, i. e. w. van al wat bedwelmt, alsmede dat ik het aan anderen noch schenken noch aanbieden zal, tenzij als voorgeschreven geneesmiddel, of bij eene godsdienstige plegtigheid." Een staaltje omtrent die bijeenkomst is wel waardig iets breder vermeld te worden. Met twee prestoneische vrienden, Howarth en Swindlehurst was ik overgekomen om den volgenden avond, — zoo als ik zeide 31 Augustus 1835, — onze eerste bijeenkomst te houden in Red Lion square, dat middelpunt van filantropische werkzaamheden, nabij Theobald road, High Holborn, dus nu wel in 't midden der stad ²⁾. Hier hadden wij de groote zaal gehuurd door eene van Englands godsdienstige secten als kerk gebruikt, een lokaal, dat eenige honderden kon bevatten. Het was reeds bijna tijd om te beginnen, en ik zag niet zonder een gevoel van teleurstelling en moedeloosheid dat wij kans op een zeer klein gehoor hadden. Daarop zeide ik tot Howarth en Swindlehurst, die met mij uit Preston gekomen waren: „wij moeten meer volk bijeen zien te krijgen." Toen leende ik eene schel en trok, terwijl mijne vrienden de bijeenkomst uitriepen, al luidende door de straten. Een politieagent verbood ons evenwel met dit rumoer in deze drukke buurt voort te gaan; wij gehoorzaamden, te meer daar dit middel reeds gebaat had, en de zaal nu behoorlijk vol liep. Wij spraken alle drie en kennelijk hoorde de menigte ons met verbazing, vooral toen Howarth sprak, die als de zwaarst gebouwde man uit Preston dáár den bijnaam: „teer Willempje" had. Ook op de drie volgende avonden hielden wij, telkens in een ander deel der stad, toespraken. Des woensdag hadden wij in de openbare school, Quakerstreet, Spitalfield, de hulp van onzen bondgenoot John Andrews, uit Leeds. Over dag bezochten wij de menschen in hunne huizen en deelden traktaatsjes uit. Een dier avonden had ik drie brouwers en twintig kroeghouders onder mijn gehoor. Wij spraken bij beurten, en te vergeefs daagde ik de omstanders uit mijne beweringen te wederleggen. De strijd tusschen het oude en het nieuwe genootschap was in den aanvang vrij hevig; doch de nieuwe beginselen zegevierden, zoodat een jaar later, in Augustus 1836, door toetreding van meerdere en invloedrijke leden, het Afschaffinggenootschap een geheel-onthoudersbond werd. Voortaan stond het bekend als „het nieuwe britsch en buitenlandsch matigheidgenootschap," rustende geheel op de beginselen der geheel-onthouding van al wat bedwelmt. Wat deszelfs nadere geschiedenis betreft, raadplege men de werken van Samuel Cowling en den Wel-Eerw. Dawson Burns.

In het jaar 1867 ontving ik het volgend schrijven van den heer Inwards uit Londen, broeder van den welbekenden Jabez Inwards, onze ijverige en bekwame medearbeider.

2 Mei 1867.

Waarde heer Livesey!

Ik herinner mij nog best uwe bijeenkomst te Londen in Augustus 1835, met uwe twee vrienden uit Preston, waartoe gij door 't luiden van eene schel het volk hadt opgeroepen. Mijne bureu en ik vonden uw bedrijf al zeer dwaas en beschouwden u als krankzinnig. Naast mij woonde een man, erg aan den drank verslaafd. Toen wij te zamen het lokaal binnenkwamen, werden ons zitplaatsen aangeboden; doch wij weigerden meenende niet lang te blijven. Hetgeen wij hoorden, boeide

¹⁾ Op dezen datum heeft nu jaarlijks in het Crystal palace nabij Londen eene nationale vergadering van geheel-onthouders plaats, waarbij aan de kinder-vereeningingen HOOP DER TOEKOMST, als het opkomende geslacht, eene voorname plaats is ingeruimd. In 1868 werd deze bijeenkomst door Prof. Valetton en Ds. Adama van Scheltema bijgewoond. Toen waren er ruim 45,000 volwassenen en ruim 10,000 kinderen, allen onthouders, tegenwoordig. Van 's morgens negen tot 's avonds negen uur was de dag een opgewekt en afwisselend feest met volmaakte orde gevierd. Het zingen van 5000 kinderen, onder leiding van den heer Fred. Smith, het toonbeeld van kinderzang, was de kroon van het feest. Vert.

²⁾ Te dezer zelfde plaats, 5 Harpurstreet, Theobald road, High Holborn, is het Temperance Hotel van den schotschen dichter John Anderson, — een hotel, waar voor een zeer matigen prijs uitmuntende kamers en bedden, en de eerlijke hulpvaardige behandeling van een degelijken Schot gevonden worden.

ons zeer, en toen gij uwe hoorders dringend aanriedt, het met de geheel-onthouding maar eens te beproeven, al was het dan ook slechts voor ééne maand, zeide mijn buurman mij: „Hoe denkt gij er over?" „En gij?" luidde mijne wedervraag. „Wel, ik geloof dat wij verslagen zijn; ik wil het eens eene maand beproeven, indien gij mededoet." Ik zag terstond in hoe goed het zou zijn, als hij op die wijze eens eene maand nuchter bleef; daarom antwoordde ik: „Welnu, ik zal het ook doen." Dien avond hebben wij beiden de gelofte geteekend en sinds gehouden; de man werd totaal veranderd; zijne vrouw was daardoor overgelukkig en zijn gezin welvarend. Van dat oogenblik af heb ik de waarde, ja de heerlijkheid dezer goede zaak beseft. Eenige der ergste dronkaards in onze buurt werden van hun drankgebruik bekeerd en gebragt onder het lieflijk geklank des Evangelies. Zij hebben het met vreugde ontvangen, en zijn vervolgens als leden der gemeente aangenomen. Sommigen hunner behoeven reeds tot de gezaligen daarboven, anderen zijn nog een sieraad der kerk op aarde. De eeuwigheid alleen zal de gezegende gevolgen der geheel-onthouding alhier kunnen openbaren. Kort daarna ging ik naar Berfordshire bij mijne familie. Ook haar wist ik van de noodzakelijkheid en den zegen der onthouding te overtuigen, zoodat zij zich ook daartoe verbond. Aldus is de ijverige werkzaamheid van mijn broeder Jabez eigenlijk aan uwe bijeenkomst te Londen te danken. Aan vele plaatsen heb ik de beginselen der geheel-onthouding bepleit en voorgestaan, o. a. in bijna alle „kamers van koophandel" onzer noordelijke en middengraafschappen; en dit werk is niet vruchteloos geweest. Ik verheug mij te vernemen, dat gij nog steeds met uwen gezegenden arbeid voortgaat. Moge de Zon der gerechtigheid bij voortdurend uw pad beschijnen, en gij u in hare gezegende stralen verblijden, totdat al uw werk bekroond worde in het Paradijs Gods. Geloof mij, enz.

(Wordt vervolgd.)

W. INWARDS.

EENE PREEK VAN SAURIN OVER DEN AALMOES.

Het was in het eerste jaar van zijne bediening in 's Hage, in het jaar 1705, dat Saurin, de beroemde kanselredenaar, die, daar hij in de fransche taal sprak, de aanzienlijksten onder zijn gehoor en stampvolle kerken had, eene leerrede hield over het aalmoesgeven. De inleiding tot zijne stof biedt eene stoutheid van beelden aan, die welligt nooit op een christelijken kansel is overtroffen. „Dezen tempel," zeide hij, „dit Godshuis, verander ik in een armenhuis, een algemeen ziekenhuis, waarin ik in gedachte al de armen, al de behoeftige weduwen, al de verlaten weezen, al de uitgehongerde grijsaards verzamel, die in deze provinciën het levenslicht zagen en die de rampen der tijden op uwe kusten geworpen en onder u verspreid hebben. Welk een schouwspel! God neemt heden de plaats in van den mensch, en de mensch gaat de plaats innemen van God! God bidt, de mensch is het die verhoort! God vraagt, de mensch is het die geeft! God stelt alles op prijs, den hemel, de genade, den vrede! En van uit den hoogen hemel, waar Hij woont onder de lofzangen der gelukzaligen, roept Hij uwe liefdadigheid in en roept u door onzen mond toe: „Geef tot aalmoezen wat gij hebt!"

Aan het einde van deze predikatie wierpen de kerkgangers in de bussen al het geld dat zij bij zich hadden; de dames ont deden zich van hare juweelen en kostbaarheden; en men verhaalt van een officier, die des avonds een partijtje kaart speelde en zijn verlies willende betalen, toen hij zijne beurs niet meer vond, zich voor het voorhoofd sloeg met den uitroep: „O, die heeft die Saurin mij ontnomen." Hij had haar aan de kerkdeur gegeven, zonder dat hij het bemerkte had.

T. M. L.

Geen ding behaagt God meer dan ootmoedigheid. Hoe voller uw boompje geladen is, hoe lager zijne twijgen neêrhangen; desgelijks zijn de aren die op het veld nederhangen, vol vruchten. Sommige anderen schijnen volarigen en staan regt op; maar als men er bij komt en ze aanroert, zijn zij ledig van vruchten. Maar alzoo zijn de ootmoedige menschen niet; want hoe voller de ootmoedige menschen van deugden zijn, des te meer verootmoedigen en des te lager buigen zij zich onder onzen lieven Heer en onder alle menschen. Maar die menschen die niet beladen zijn met vrucht der deugden, staan regt op in hoogmoed.

Uren des gebeds zijn uren voor den hemel doorleefd.

JOZEF LIVESEY'S HERINNERINGEN VAN VOOR 40 JAAR, OF HET
BEGIN VAN DEN STRIJD.

NAAR HET ENGELSCHE BEWERKT

DOOR

CHRISTINE.

(Vervolg van bladz. 35).

Velen onder de voorstanders der geheel-onthouding hebben zich als ijverige en onvermoeide arbeiders onderscheiden. Bijzonders vermelding verdienen James Teare, Edward Grubb en Thomas Whittaker. Wij tellen eene geheele reeks gedurige medearbeiders, maar ik wensch van deze afzonderlijk te spreken, omdat zij bezoldigde zendingen der zaak werden en in spijt van hun overwerkzaam leven en gedurige vermoeijenissen nog alle drie in leven en werkzaam zijn, en tevens ten toonbeeld mogen strekken, hoe weinig voor zulk een leven alcohol noodig is, en wat daarentegen onthouding tot bewaring van levenskracht en levenslust vermag. Waar ik hun werk gedenk, mag ik tevens bescheiden opmerken, hoe weinig de geheel-onthouding bij hare vestiging aan de wetenschap en welsprekendheid der geleerden of aan den invloed van magt en rijkdom heeft te danken gehad. Wanneer ik mijn naam bij die van dit drietal aansluit, mag ik zeggen, wij zijn allen uit den werkmansstand opgetreden, en de hoogere plaats, waarop wij nu op de maatschappelijke ladder staan, hangt innig zaam met ons aannemen en trouw zijn aan het onthoudings-beginsel. Zelf heb ik als jongen negen jaar op den weefstoel gezeten, James Teare was schoenmaker, Edward Grubb kleermaker en Thomas Whittaker opziener in eene katoenfabriek. Van zoo geringe werktuigen heeft Gods Voorzienigheid zich willen bedienen om eene hervorming in het leven te roepen, waarvan het weldadige nu in elk deel des lands gevoeld wordt, en waarvan de werking zich zelfs reeds tot de verste gewesten heeft uitgestrekt. Grubb en Whittaker kenden bij eigen ondervinding de droevige gevolgen van het drinken van bedwelmend

DE CHRISIELIJKE FAMILIEKRING, VI.

vocht, en konden als zelve uit de slavernij verlost en dieper medelijden gevoelen met allen, die nog onder het juk der dienstbaarheid leden.

James Teare, die „de degelijke” werd bijgenaamd, om zijn onbeveegbaar vaststaan in het aankleven eener volstrekte geheel-onthouding en van de verdediging daarvan als levensbeginsel en christenroeping, heeft bijna in ieder graafschap van geheel Engeland vereenigen in het aanzijn geroepen. Gedurende de drie eerste jaren was hij bijna de vaste spreker in elke vergadering in onzen naasten omtrek, en wist dan nog de gelegenheid uit te breken om ook elders het woord te voeren. In 1835 bearbeide hij Yorkshire en leide op het eiland Mann de grondslagen van het sedert daar zoo bloeiende onthouderswerk. In 1836, nadat Teare tot nu vrij met Grubb zamen gearbeid had, werd hij vast aangesteld zendingeling en bezocht in één jaar twintig graafschappen, waaronder Londen en zijn omtrek. Meestal te voet legde hij in dat tijdperk 3000 uren 's jaars af, sprak elken dag twee malen en somtijds des zondags tot drie malen toe in het belang der hem heilige zaak, niet zelden gedurende eene tijdruimte van twee uur. Velen danken aan hem hunne toebrenghing tot onze geleerden, onder anderen de daarin later zoo overvloedig werkzame predikanten Benjamin Parsons en William Barker. Misschien heeft nooit iemand met meer warmte, toewijding, konsekwentie en onverbiddeleke gestrengheid tegen wat hij veroordeelde gesproken dan Teare, en zien wij, wat hij alleen heeft gearbeid, welk een oogst hij heeft bereid, dan kan het nageslacht den degelijken, trouwen, vromen man nooit dankbaar genoeg wezen.

Zijne brieven zijn op zichzelf eene gedenkteeken zijner werkdadigheid, en weldadig doet het aan daarin te lezen, hoe hij telkens evangeliedienaren roemen mag, die zich hebben laten overtuigen en winnen, of die zoo als de Eerw. Sherman Hall, reeds volbloed teetotallers waren: „De bedienaren des Evangelies,” schreef hij 16 Maart 1837, „scharen zich bij getalen in onze geleerden, en mogen ons een luistervollen blijden oogst-tijd doen hopen.”

Edward Grubb gaf zichzelf van den dag af, dat hij uit de klauwen des verwoesters was gerukt, met hart en ziel aan de onthoudingszaak. Zoolang hij in Preston wonen bleef, hield hij niet op, voor alle standen der maatschappij ons beginsel te bepleiten. Zijn

14

helder oordeel, bijtende scherts en vaardigheid om te spreken, maakten hem tot een meester op zijn grondgebied, en Teare en Grubb te zamen op de platform waren een paar niet te overwinnen kampioenen. Klein van gestalte maar met een rijk verstand en kloek hart bedeed, kende hij geen mededoogen of wankelen in den openbaren strijd. Bij zekere gelegenheid, eene vergadering in Exeter Hall, terwijl Lord Stanhope voorzitter was, moest over de bewoording der gelofte beslist worden, en toen enkelen zijn gevoelen wenschten te weten en de tegenpartij daar talrijk en luidruchtig tegen opkwam, stond hij op en zeide: „Mylord, ik eisch, dat men mij hoore. Ik zal hier mijne plaats op de spreekplaats houden, totdat de tijd der vergadering om is, of uw Lordschap de bijeenkomst opheft, als mijn goed regt niet wordt erkend. Geweld en onwil zullen hier over waarheid en regt niet zegepralen.” Hij werd gehoord en sprak met zoo groote waardigheid en overtuiging, dat de door hem voorgestane bewoording met groote meerderheid werd aangenomen. De aantekeningen omtrent Grubbs togten vermelden telkens: „heerlijke uitkomsten zijn verkregen.” „personen van invloed zijn gewonnen,” „nieuwe vereenigingen gevestigd” enz.

Ook Thomas Whittaker was een onvermoeid strijder. Het thans levend geslacht kan zich niet voorstellen hoe veel moeite er aan het begin van den strijd verbonden was, en hoe al het werk telkens op dezelfde schouders neêrkwam. Ook begrijpt het niet hoe overdreven en bespottelijk de eisch van geheel-onthouding, ook van wijn en bier, ons volk destijds in de ooren klonk. Daar ik mij niet juist den gang van Whittaker's arbeid herinnerde, verzocht ik hem mij dien schriftelijk meê te deelen. Ziehier zijn brief:

Scarborough, 1 Julij 1867.

Waarde heer Livesey!

Gaarne berigt ik u wat aanleiding gaf tot mijne medewerking aan den geheel-onthoudingsstrijd. Terwijl ik nog arbeider was op eene ka-toenfabriek te Blackburn nam ik elke gelegenheid waar om de geheel-onthouding aan te prijzen. Hetgeen ik te Preston gehoord had, stond mij levendig voor den geest; die stad (het was in 1834) en haar dappere strijders voor dit goede beginsel waren voor mij een ideaal; dáár wenschte ik te leven en te sterven. Dit ijveren voor de onthouding berokkende mij te Blackburn menigen vijand. Zij maakten er mij het leven zoo onaangenaam, dat ik besloot naar elders te verhuizen, ofschoon het mij speet, de gemeente te verlaten waarvan ik nu met hart en ziel lid geworden was. Op een vroegen morgen begaf ik mij op weg naar Preston. Daar aangekomen ontbeet ik in het onthoudingshôtel alvorens naar werk te vragen op een der fabrieken. Gij kwaamt de kamer binnen waar ik zat, verwonderd van mij daar zoo vroeg te zien en vriendelijk deelnemend in de reden mijner komst. Gij kendet mij, daar ik op uw verzoek eenige woorden sprak toen ge uwe verhandeling over Malzdranken hieldt, veertien dagen nadat ik de gelofte geteekend had. Ook bij gelegenheid van den optogt op Pinkstermaandag had ik te Preston eene toespraak gehouden. Onder ons gesprek hebt ge mij vervolgens gevraagd hoe ik er over dacht, om voortaan als agent der Geheel-onthoudersvereeniging werkzaam te zijn. Dit voorstel was mij als eene vingerwijzing der Voorzienigheid; hieraan twijfelde ik geen oogenblik en heb er ook nimmer aan getwijfeld. Aan deze heerlijke roeping wijdde ik van toen af mijn leven; het spijt mij dat ik nog niet meer voor die goede zaak heb kunnen doen. Ten gevolge van ons gesprek zag ik van mijn plan af, om op eene fabriek te Preston werk te zoeken, en keerde onmiddellijk met een opgeruimd hart naar Blackburn terug. Ik gevoelde dat de Heer in deze zaak met mij was, dat Hij mijn moed verstaalde en mij door zijne hulp in den goeden strijd overwinningen zou doen behalen. Toen ik te huis kwam, was er wel eenige smart over de aanstaande scheiding; maar het duurde niet lang. Mijne lieve vrouw dankte God luide voor de zegeningen en de rust, die de geheel-onthouding in haar eigen huis had aangebragt, en zij bad vurig dat haar man het middel mogt zijn, om ook in andere huisgezinnen dien vrede en dat geluk te brengen. Volgens uw raad begaf ik mij toen naar de algemeene vergadering van het britsch Matigheidgenootschap te Manchester en hield er verscheidene toespraken. Verder arbeide ik naar uwe aanwijzing in Lancashire en bezocht Westmoreland, Cumberland, Northumberland en Durham. Van af 1836 stelde mij het nieuwe britsch en buitenlandsch onthoudersgenootschap tot zijn agent aan. Doch u heb ik in dezen steeds als mijn vader beschouwd. Gij liet mij de gelofte teekenen; aan u schreef ik mijn eersten brief, door u in uw onthoudersblad van Julij 1836 geplaatst. Toen mijne loopbaan als verbroken scheen, hebt gij er mij eene nieuwe ontsloten, en mij als 't ware een land aangewezen, waarvan de Voorzienigheid mij toefluisterde: „ga en neem het in bezit.” Dit deed ik, en toen ik met dat doel

de wijde wereld intoog, ik een arme, ruwe handwerksman uit Lancashire, hebt gij in de behoefte van mijn gezin voorzien. Alzoo werd ik de pleitbezorger der geheel-onthouding, en hoop dit tot aan mijn dood te blijven. Onlangs ben ik teruggekeerd van de drie-en-dertigste jaarvergadering van het britsch onthoudersgenootschap; er waren daar slechts weinigen, die even als ik de eerste hadden bijgewoond. Wel heerscht er niet meer de eenvoud van het begin, maar de oneenigheden, die een oogenblik ons dreigden te verstoren, zijn thans geweken, en allen zijn met vurigen ijver bezielde voor ons heilig doel, namelijk: ons volk tot een nuchter volk te maken. Zoo wij de vervulling daarvan niet belevan, dan is het althans goed daaraan arbeidende te bezwijken. Gelooft mij, enz.

TH. WHITTAKER.

Thomas Whittaker heeft steeds met onvermoeiden ijver gearbeid. Daartoe nam hij elke gelegenheid te baat. Zoo gebeurde het eens dat hij te Londen op de stoomboot naar Margate vierhonderd traktaatjes uitdeelde en zoo krachtig de drinkgewoonten bestreed, dat er dien dag aan boord geenerlei drank verkocht werd, al riep men ook luide: „puike ale en porter te koop!” Meermalen liep hij de kroegen binnen om kennis te geven van zijne te houden bijeenkomst.¹⁾

Met een enkel woord wil ik thans ook nog onze afgestorvene vrienden gedenken, die van het begin af met ons gearbeid hebben. In de eerste plaats noem ik Thomas Swindlehurst. Hij was ongeteldd; maar zijne levendige overtuiging en krachtige stem werkten veel uit onder het werkvolk, dat gaarne naar hem luisterde. Hij wist er altijd eenigen voor de zaak der geheel-onthouding te winnen, en wijdde kosteloos veel meer tijd daaraan dan wij hadden mogen verwachten. In 1837 werd hij daarvoor in eene onzer vergaderingen met eene gouden medaille bekroond onder luide toejuiching der aanwezigen. Hij stierf den 27sten Junij 1861, oud 77 jaar. Om hem beter te doen kennen, volge hier een fragment uit een zijner toespraken.

„Hier staat de koning der bekeerde dronkaards voor u. Ik doe niets liever dan aan eene onthoudersbijeenkomst deel te nemen. Het spijt mij dat men niet twintig jaar vroeger begonnen is met de geheel-onthouding, want zoo ik geen dronkaard geweest ware, dan zou ik thans voor Preston tot lid van het parlement kunnen gekozen worden, en f 120,000 bezitten. Ja, had er een geheel-onthoudersbond bestaan toen ik wekelijks f 48 à f 60 verdiende, dan zou ik heden in 't volle bezit van dat regt geweest zijn. Nu evenwel dank ik God voor de vrijheid, die mij de geheel-onthouding heeft aangebragt. Indien ik hier mijn vorig onmatig leven wilde beschrijven, dan zouden de engelen, die onzichtbaar in onze vergadering tegenwoordig zijn, hunne aangezichten met hunne vleugelen bedekken. Ik heb eene vrouw en nog tien kinderen in leven. Het oudste hunner nam ik vroeger bij de hand meê naar de kroegen, en maakte er een dronkaard van zoo als ik zelf toen was. Dit zijn de gevolgen van een slecht voorbeeld; en hoe velen zijn er te Preston, die dronkaards geworden zijn reeds enkel door het voorbeeld van het matig drankgebruik der ouders. Mijn oudste zoon is nu ook geheel-onthouder, en hier in ons midden heb ik er nog een, die overal onze verderfelijk verkondigt. Mijne vrienden, ziet ook gij af van dit verderfelijk vocht; sluit u bij ons aan en gij zult waarlijk gelukkiger worden.”

De gouden medaille werd aan Swindlehurst in het bijzijn van eene overtalrijke menigte uit alle standen uitgereikt. Zijn zoon schrijft daaromtrent: „Toen mijn vader met de gouden keten werd omhangen en daarbij de muziek het bekende lied aanhief:

„Zie hij komt die zegepraalde,”

stond de gansche vergadering plegtig op; de dames wuifden met hare zakdoeken en er volgde een gejuich, dat mij die ure voor altijd onvergetelijk maken zal.”

Aan niemand gedenken wij met hooger achting dan aan Henry Anderson. Als spreker onderscheidde hij zich door een tintelend levendig vernuft, eene gemakkelijke, ja welsprekende voordragt, en door zijn dichterlijk talent. Het valt te betreuren, dat hij zich reeds zoo vroeg

¹⁾ God heeft den onthoudingsstrijd in Engeland met zeer uitgelezene Apostelen bevoordrecht. Men moet Whittaker gezien en gehoord hebben, om den wonderbaren invloed van zijn spreken te begrijpen. Geen werpen met slijk en steenen, geen slagen of vernielen van zijne kleding kon zijn moed en geestdrift temperen, en lijdende voor de goede, hem heilige zaak was hij niet zelden de redder der monsters, die hunne drankwoede het ergst aan hem gekoeld hadden. In Scarborough, zijne latere en tegenwoordige woonplaats, stelde de Mayor der stad zich aan het hoofd van een volkshoop, die den onthoudingsprediker tegenover zijn woonhuis eerst in beeld ophing en daarna verbrandde. Tien jaren later werd Whittaker tot lid van den stedelijken raad gekozen, en als hulde voor hetgeen hij in 't belang van Scarborough deed in triumf rondgedragen. De man, die tien jaren te voren als scherpregger had gediend, droeg nu, als een van den drankduivel verlost, uit dankbaarheid voor zijnen redder de feestbanier.

aan dit arbeidsveld onttrokken heeft, hij zou anders ongetwijfeld de vermaardheid en de populariteit van Gough evenaard hebben. Ook hij was een man des volks, een zadelmaker uit Walton-le-Dale, mijne geboorteplaats. Henry Anderson is op 8 Junij 1855 overleden. Zijne verspreide gedichten zijn door den heer Grubb verzameld, en daaraan zij het volgende ontleend:

DE VROUW VAN DEN DRONKAARD.

Bruid en bruijom treden vrolijk
Naar het altaar hand aan hand,
Diep ontroerd bij 't plechtig sluiten
Van den heiligen huwlijksband.
Waar hij teeder krachtig uitspreekt
't Jawoord, dat haar hart vreugdet,
Parelt in haar oog een traantje,
Tolk der liefde, stille vreugd.

In hun kluisje woont de liefde;
Haast valt hun de tijd te kort,
Daar met kindren frisch en bloeiend
Ook hun echt gezegend wordt.
Doch soms huivert 't moederharte,
Waar zij aan de toekomst denkt
Van haar kindren, sinds een plage
Langzaam al haar blijdschap krenkt.

Menig jaartje vloog daarhenen,
Als de golven rustloos voort,
Maar de bruid voorheen zoo blijde,
Ziet haar vreugd thans wreed verstoord.
D'echtviand is een slaaf geworden
Van den drank, en 't helse vocht
Houdt zijn hart en hoofd beneveld,
Hoe ze ook teeder smeeken mogt.

Bittere woorden, ruwe slagen,
Zijn haar daaglijksch droevig lot,
Al haar trouwe zorg en liefde
Wordt door hem miskend, bespot.
Hoe vol kommer is haar leven!
Allerwege dringt de nood,
Weenend deelt zij met haar kindren
't Laatste schaamte stukje brood.

Door den drank ligt hij vroegtijdig
Op zijn sterfbed; gansch ontsteld
Van zijn woeste dronkaardsijlen
Zijn de burens weggeseld.
Niemand dan zijn trouwe gade
Houdt nu biddend bij hem wacht;
Ach! kon haar geloof hem redden,
Zalig werd hij nog dien nacht.

Thans is zij een weduwvrouw;
Al haar hoop is uitgebluscht,
Sinds het voorwerp van haar liefde
In het graf des dronkaards rust.
God moog haar zijn bijstand schenken!
Hij kan helpen, Hij alleen;
Die volzalig troont daarboven,
Eindigt ook haar droef geweën.

De beweging te Preston vond ook navolgers in andere steden, die zich bij ons aansloten. Een handelaar in ijzer, te Liverpool, de heer J. Finch, maakte zich hierin zeer verdienstelijk. In 1832 bragt hij ons een bezoek te Preston en doorreisde vervolgens, als ijverig voorstander der geheel-onthouding, Engeland, Schotland, Ierland en 't eiland Mann. Ook schreef hij nuttige traktaatjes, en zijn zoon Edward leverde dikwijls goed en geestig plaatwerk voor ons onthoudersblad, onder meer de goedgeijkende afbeelding van Richard Turner. Tijdens een zijner tochten in Ierland sprak hij op 24 verschillende plaatsen, en vaak twee uur achtereen. Ik geef hier een uittreksel uit zijn verslag van die reis.

„Te Dublin woonde ik de onthouders-theepartij bij, met 400 gasten. Te Belfast nodigde ik de professoren Edgar en Hinks, nevens eenige collega's, studenten, matige drinkers, brouwers, distilleerders en kroeghouders uit, tot eene discussie over de geheel-onthouding. Niemand gaf hieraan gehoor; ook werd mij een lokaal geweigerd in dit rijk der matige drinkers. Te Castlebar slaagde ik beter. Ik hield er de eerste geheel-onthouders-toespraak, met dat gevolg dat 32 mijner hoorders dien avond de gelofte teekenden. Velen hunner bekenden later dat zij gekomen waren enkel met het doel om den spreker te bespotten. Te Galway sprak ik drie keer, waarvan de laatste in de balzaal van een voornaam en vrijzinnig Rooms-katholiek, de heer Kilroy. Acht-en-dertig menschen teekenden dien avond de gelofte, niettegenstaande een priester er een tijdlang het woord voerde, ten einde het gebruik van bier, wijn en een enkel glas punsch te verdedigen. Te Wexford hadden eenige jongelieden, zonen van welgezeten burgers, een Anti-onthoudersbond opgericht,

de „Club van 't vijftiende glas" genaamd. Op den avond dat ik er spreken zou, hadden zij de galerijen en vele plaatsen in het parterre bezet. Nauwelijks was ik met spreken begonnen, of zij vielen mij in de rede met scheldwoorden, stampen, handgeklap, hinniken en het werpen van stukjes kalk. Gedurende drie kwartier hield ik het tegen hen vol en slaagde er in mij te doen verstaan, maar toen moest ik het opgeven. Dit ontmoedigt mij niet en zal mij geenszins weêrhouden andermaal Wexford te bezoeken en er het woord te voeren. Den volgenden dag ging ik den man bezoeken, die den vorigen avond aan 't hoofd der belhamels stond, en die binnen vier jaar tijds / 24000 door drankgebruik verkwaad had. Ik gaf hem eenige traktaatjes en overreedde hem de geheel-onthoudersgelofte te teekenen. Ik vertrouw, dat hij onze zaak nog tot eer zal strekken." Aan het eind van zijn verhaal staan deze bezielde woorden: „Zoo eindigde mijne zendingsreis in Ierland. Ik verblijf mij in het goede, dat tot stand kwam en ben meer dan ooit besloten, om zoolang God mij leven en kracht schenkt, voor eene zaak te pleiten, die zoo heerlijk berekend is om onkunde, armoede, gemeenheid, misdaad en ellende in ons land te verminderen en te helpen bannen. Ik voel mij bereid, zelfs mijn leven daarvoor te laten, als ik mijn dierbaar vaderland in dezen weg tot zegen kan zijn." De heer J. Finch overleed den 18^{den} Februari 1857, oud 73 jaar.

Te Manchester onderscheidde zich de heer William Pollard, koopman en wesleyaansch prediker. Eer de geheel-onthouding bestond, was hij reeds een werkzaam spreker en agent van het Matigheidgenootschap. In die hoedanigheid kwam hij te Preston in 1832, en vernam onze beginselen, die hij spoedig tot de zijnen maakte. Hij verbreedde ze in 't noorden van Engeland en in Yorkshire. Hij was een der sprekers, die altijd zijne volkstoespraken met scherts wist te kruiden en zoo menige schijnbaar ontoegankelijke vesting als door krijgslust vermeersterd heeft. Van hem is het gezegde afkomstig: „zoo gij maar niet het eerste glas drinkt, dan kan zelfs de duivel u niet dwingen het tweede te nemen." In 1834 schreef hij mij: „Ik ben een hartelijk bewonderaar van John Wesley en deel zijne beschouwing omtrent drankgebruik; ik zeg met hem: drinkt het niet, verkoopt het niet, bereidt het niet. Zoolang er nog onder ons dronkaards, kroeghouders en distilleerders gevonden worden, hoop ik in mijn ijver niet te verflaauwen. Tijdens mijn verblijf in het Noorden zijn 40 onthoudersverenigingen opgericht en 1300 leden daar toegetreden. Mijne laatste reis heeft mij op nieuw overtuigd, dat men het zeer goed buiten geestrijk vocht stellen kan. Gedurende 56 dagen heb ik er slechts twee gerust, overigens altijd gereisd en toespraken gehouden. Ik heb niets gedronken dan zuiver water, en ik ben opgeruimd en verfrischt weêr te huis gekomen. Ik zou heusch niet weten hoe ik matige jeneverdrinkers zou durven toespreken, indien ik zelf wijn of bier bleef gebruiken. Geloof mij, enz. W. POLLARD.

Ook bezocht ons in 1832 de heer Morris uit Glasgow, die destijds tot een Matigheidgenootschap behoorde, maar van toen af onze beginselen voorstond. Hij sprak toen meermalen in onze vergaderingen en bood ons de volgende dichtregelen aan.

AAN DE LEDEN VAN PRESTON'S ONTHOUDERSBOND.

Bedwelmende dranken! hoe groot is de ellende,
De smart en de wanhoop van al wie u kende
Als levensverwoesters, als giftig venijn,
Die vreugde en gezondheid beloven in schijn.

Hoe hebt ge onze helden ter neder geworpen!
Wat onheil gesticht in de steden en dorpen!
Ziet! Engelslands Roos ¹⁾ buigt van schaamte zich nêer,
En Distel ²⁾ noch Klaver ³⁾ staan frisch als weleer.

'Een nieuwe banier wordt omhoog thans geheven;
Gij, Preston! begroette haar 't eerst in uw dreven;
„Onthoudt u geheel!" klinkt haar moedige leus;
Nog nimmer kreeg iemand berouw van die keus.

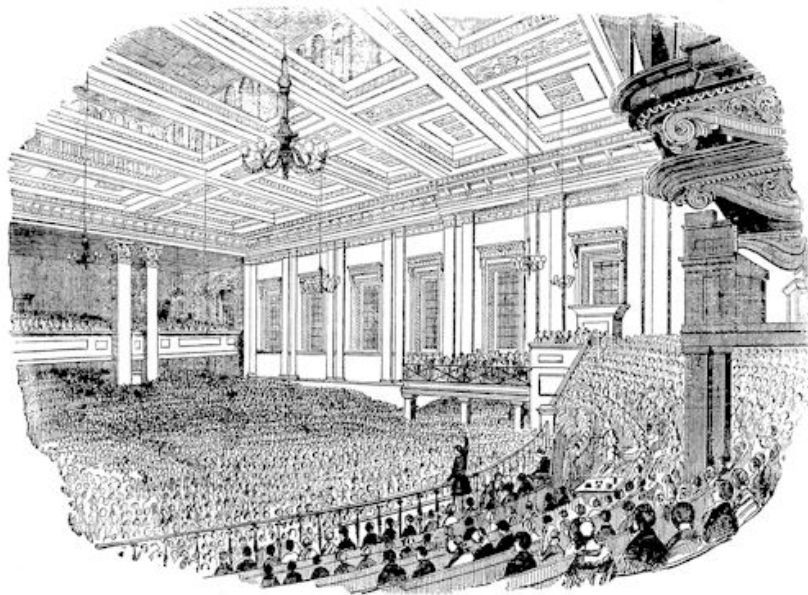
Dit vaandel geleide ons ten heiligen strijde!
De drank is de vijand door ons te allen tijde
Vervolgd; en het zwaard dat het pleit hier beslecht,
Is liefde des naasten, heet waarheid en regt!

¹⁾ Engelslands zinnebeeld.

²⁾ Schotlands zinnebeeld.

³⁾ Ierlands zinnebeeld.

(Wordt vervolgd.)

JOZEF LIVESEY'S HERINNERINGEN VAN VOOR 40 JAAR, OF HET
BEGIN VAN DEN STRIJD.

NAAR HET ENGELSCHE BEWERKT

DOOR

CHRISTINE.

(*Vervolg van bladz. 55.*)

De heer J. S. Buckingham, parlamentslid voor Sheffield, was een ijverig voorstander der geheel-onthouding. Hij schreef de geschiedenis dezer beweging, waarin maar enkele kleine onnaauwkeurigheden voorkomen. In Junij 1834 slaagde hij er in om in 't Lagerhuis de motie te doen aannemen, dat een Comité benoemd zou worden, om onderzoek te doen naar de uitgestrektheid, de oorzaak en de gevolgen van het drankgebruik onder den werkenden stand, en naar de middelen om dit nationale kwaad te keeren. Acht-en-dertig leden van 't parlement werden tot dat comité gekozen. Het kweet zich ijverig en onbevooroordeeld van zijne taak, en gaf vervolgens een uitvoerig verslag uit, (445 bldz.) meldende het resultaat zijner nasporingen. Daarin werden tevens geschikte middelen aan de hand gedaan, om de verdere uitbreiding van het kwaad te beletten. Tot nu toe, en het is reeds drie-en-dertig jaar geleden, heeft de regering geen enkel dier middelen aangewend. Het verslag werd van overdrijving beschuldigd, bespot en ter zijde gelegd. Men wilde het kwaad niet onder de oogen zien, omdat men den moed niet had het te verhelpen. De *Times* o. a. voer heftig tegen het verslag uit. Later heeft de heer Buckingham nog getracht twee andere bills in 't Lagerhuis te doen aannemen, strekkende de eene om openbare wandelplaatsen aan te leggen en letterkundige instellingen op te rigten, ten einde de werklieden uit de kroeg te lokken. De andere bill had tot doel de vermeerdering van drankwinkels te beletten, door voortaan geen patent te verleenen dan alleen aan herbergen, waar tevens de reizigers nachtverblijf vonden, terwijl men ook daarover strenger toezigt zou houden. Maar eigenbelang bij den drankhandel belette het aannemen dezer voorstellen. De heer Buckingham had veel gereisd, o. a. in Palestina, in Egypte en in Britsch-Indië, en krachtig betuigde hij in het parlement, welk een contrast de europesche drinkgewoonten met het gedrag van alle andere volken opleverden. Doch dit mogt niets baten. Op het gebied der wetgeving was hij zijn tijd vooruit. Als baanbreker heeft hij het aan anderen overgelaten zijne taak verder voort te zetten. Hij stierf in 1855, oud 69 jaar.

De Wel-Eerw. F. Beardsall, Baptist leeraar te Manchester, teekende de geheel-onthoudersgelofte den 6^{den} September 1834, en heeft zich van toen af zeer ijverig betoond. In 1835 schreef hij mij: „Sedert

DE CHRISTELIJKE FAMILIEKRING, VI.

ons laatste verslag zijn vele nieuwe takken op onzen stam ingeënt. Ware het ons mogelijk aan alle uitnoodigingen uit naburige steden gevolg te geven, dan zouden wij spoedig nog een grooter aantal geheel-onthouders-vereeningen kunnen oprigten. De afschaffing van sterken drank alleen is thans eene kwijnende, wegstervende zaak. Zij wordt overal vervangen en verdrongen door de geheel-onthouding. Op vele plaatsen heb ik de oude gelofte helpen begraven en de nieuwe ingewijd. Wij hebben alle avonden bijeenkomsten in verschillende wijken van Manchester en te Salford, waar niets dan geheel-onthouding geduld wordt. Onze wekelijksche vergadering in Oakstreet wordt haast al te druk bezocht; het is er zoo bennaauwd, dat velen om die reden weggaan. Onze vereeniging telt hier thans 800 à 900 leden. Wij hebben een stelsel van regelmatige bezoeken ingevoerd. Dank zij de bemoeijen van den geneesheer Grindrod, is ons het gebruik van den Tabernakel (Baptistenkerk) toegestaan, waar drie duizend menschen plaats kunnen vinden. Sedert die heer tevens begonnen is aldaar lezingen te houden over den nadeeligen invloed van alkoholische dranken op het menschelijk ligchaam, is zelfs dat gebouw te klein geworden. De belangstelling is nu in Manchester zoo levendig en algemeen, dat een lokaal voor vijfduizend personen niet te groot zou zijn, om de toehoorders te bevatten. De lezingen van Dr. Grindrod doen ontzaggeijk veel goed. Schijnbaar reddelooze dronkaards zijn genezen en tot de christelijke kerk teruggebracht. In onze gemeente werden er onlangs twee gedoopt, en eerstdaags doopen wij er nog meer. Ook hier hebben wij met Pinksteren een optogt gehouden, waaraan duizend onzer leden uit Manchester en Bolton met prachtige banieren en door een flink muziekkorps begeleid, deelnamen. Een hunner reed op een „onthoudingspaard,” zoo als hij het noemde, omdat hij zich het dier had aangeschaft voor het geld, vroeger aan verschillende dranken besteed. Na den optogt hadden wij in den Tabernakel eene theepartij voor 800 gasten. Velen zeggen, dat zij nimmer zulk een aangenaam Pinksterfeest gevierd hebben. Geloof mij, enz.

F. BEARDSALL.

De heer Beardsall droeg zorg voor de voorbereiding van ongegisten wijn ten gebruike bij het avondmaal. Tusschen 1837 en 1841 zijn daarvan meer dan vijfduizend flesschen verkocht. Ook gaf hij een bundel onthoudingsliederen uit. Ter wille van hetgeen in Amerika in zake der geheel-onthouding gedaan werd, verlangde de heer Beardsall zeer, dat land eens te bezoeken. Op 13 Mei 1842 zeilde hij uit met dat doel; doch eer hij New-York bereikt had, overleed hij aan boord den 25sten Junij 1842. Door vele Christenen diep betreurd, werd zijn lijk aan de golven toevertrouwd. Met innige droefheid werd de treurmare in Engeland vernomen. Overal werd zijn lof vermeld, en al wie hem kende, betuigde dat de drijfveer zijner handelingen nimmer was eigen roem, maar steeds de liefde tot Christus en tot zijnen naaste.

Eens bij gelegenheid, dat ik in de kerk, die de heer Beardsall in

16

gebruik had, eene toespraak hield, maakte ik kennis met John Cassell, toen nog „de Manchestersche timmermans knecht” met zijn linnen van en wit voorschot. Deze onvergetelijke man, die zich in de firma Cassell, Petter en Gilpin een gedenkteekeken, onvergankelijker dan van metaal heeft gesticht, zal door zijn volk nooit vergeten worden, zoolang de Bijbel en Englands klassieke literatuur het engelsch harte dierbaar blijven. Liefde voor zijn volk heeft hem groot en rijk gemaakt in de verwezenlijking van zijn lievelingsdenkbeld om den Bijbel en al wat klassiek is in prachtuitgaven voor den werkman verkrijgbaar te maken. Hij heeft eene nieuwe baan in de uitgeverwereld gebroken en op de tafel der armsten gebragt wat vroeger enkel zeer rijken verkrijgen konden. De „timmermans knecht” werd door het woord van een der prestonische mannen — Thomas Swindlehurst — onthouder. John Cassell was toen een werkman, die enkel van zijne handenarbeid leefde; maar onthouder geworden gaf hij terstond elke week een gansch den dag aan de bevordering der goede zaak. Zijn ijver en welsprekendheid trokken de aandacht van den heer Meredith en deze maakte van hem een onthoudings-zending. Als zoodanig ving hij aan die kleine stukjes te drukken, die de grondslag zijner wereldberoemde firma werden. Met een nachtwachteratel ving hij aan de aandacht op onze beginselen te vestigen en eindigde met dit door de prachtigst geïllustreerde boekwerken te doen. De vriend zijns volks stierf den 2^{den} April 1865, niet ouder dan 46 jaren; nooit verpoosde inspanning tot bereiking van zijn levensdoel deden hem als een held en martelaar in het strijperk der christelijke liefde ter helfte zijner baan nederzinken.

Te Leeds was de heer J. Andrew Jr. bijzonder werkzaam in den strijd der geheel-onthouding. Door zijn toedoen werden aldaar binnen vier maanden honderdvijftig bijeenkomsten gehouden. Even als op andere plaatsen ondervond men ook daar in den aanvang een hevigen tegenstand van de zijde der matigheidsmannen of enkel drank-afschaffers. Dien ten gevolge werd den 21sten Junij 1836 te Leeds eene openbare discussie gevoerd, ten aanhoore eener talrijke schare, ten einde te beslissen of de oude gelofte door de nieuwe zou vervangen worden. De heer R. Jowett was voorzitter, en J. Andrew de voornaamste spreker. Aan 't hoofd onzer tegenstanders stond toen de heer E. Baines, tegenwoordig lid van het parlement; later schreef deze heer een uitmuntend traktaatje ter aanbeveling der geheel-onthouding. De discussie duurde tot 's nachts twaalf uur, en eindigde met eene stemming, waaruit bleek, dat de beginselen der geheel-onthouding volkomen gezegevierd hadden. Ook onderscheide zich op dien avond als verdediger onzer beginselen, Dr. Lees, welbekend door zijne talrijke geschriften in 't belang der onthouding.

In den heer C. Carus Wilson, advocaat van beroep, hadden wij mede een ijverigen helper en vriend. Hij bezocht o. a. Macclesfield, Leek en de aardwerfabrieken, waar zijn vrijmoedig optreden felle tegenstand uitlokte. Op het eiland Jersey was de overheid zoo verbitterd, dat zij hare bevoegdheid te buiten ging en hem gevangen liet zetten. Doch op het standpunt der wet was de heer Carus Wilson haar de baas; hij bewees haar de onwettigheid zijner gevangenneming, zoodat men zich haastte hem te ontslaan en de door hem geëischte schadevergoeding te verleenen. Te Macclesfield was eene firma zoo vijandig gezind, dat zij velen van haar werkvolk ontsloeg, enkel omdat die menschen de geheel-onthoudersgelofte geteekend hadden.

Te Southport werd door onzen vriend William Haigh eene badinrichting geopend, vooral ook om aan de zaak der geheel-onthouding in die stad bevorderlijk te zijn.

Onze ijverige medearbeiders, de heeren R. en W. Nichols, waarvan de eerste sedert twintig jaar in Australië gevestigd is, en de andere nog te Bradford leeft, waren de hoofdaanleggers van een geheel-onthoudersfeest door 18 onzer vereenigingen gezamenlijk gevierd te Wilsdon, op den 20 en 21sten April 1835. Langs alle wegen en paden, die naar Wilsdon leiden, zag men ze elk met haar banier voorttrekken in vrolijken optocht. In het open veld had men eene groote tent opgeslagen, 45 el lang en 18 el breed, door drie rijen pilaren gesteund, acht op eene rij, elk daarvan keurig met bloemen en groen versierd, zoodat het een natuurlijken boom scheen. In de lengte der tent waren zeven tafels op evenwijdigen afstand geplaatst, ten gebruike der leden; midden tusschen de tafels was een open gang aan weerskanten, bezet met versierde pilaren, afgewisseld door groote bouquetten kunstbloemen. Aan het bovineind der tent, in de breedte, stond ietwat hooger dan de andere tafels eene tafel bestemd voor den voorzitter en de overige sprekers. De presidentszetel was mede smaakvol versierd met groen, bloemen en opgezette vogels, zoodat het een natuurlijk priëel scheen. De tent zelve was sierlijk behangen met draperiën en guirlandes. Tegenover den presidentszetel had men zinnebeeldige schilderijen aangebragt in overeenstemming met het doel der

bijeenkomst. Om vijf uur begon de theepartij, waaraan 1400 personen te gelijk konden deelnemen; toen dezen verzadigd waren, ruimden zij de plaats in voor 100 anderen; daarna kregen de 200 commissarissen, helpers, enz. hunne beurt. Den tweeden dag dronken nog duizend personen thee in de tent. Daarbij hielden wij vier bijeenkomsten in de kerk, die tweeduizend toehoorders kon bevatten. De sprekers waren o. a. de heeren Buckingham, Pollard, Anderson, Nichols, Swindlehurst en ik.

De lezer herinnert zich het ontstaan van het nieuwe britsche Matigheidgenootschap op geheel-onthoudingsbeginselen gegrond, den 31sten Augustus 1835, te Londen. Vele vereenigingen sloten zich daarbij aan en in 1836 vierde het te Preston zijn eerste jaarfeest. Dit feest duurde drie dagen. De heer Grindrod uit Manchester was voorzitter. De kerkklokken luidden de gasten een blijden welkom toe; ook ontbrak het ons in die dagen niet aan goede muziek. Optogten werden gehouden en toespraken in de open lucht bijgewoond door ruim tienduizend toehoorders. De volgende jaarvergadering werd te Leeds gehouden; sedert dien tijd hebben zij geregeld plaats. Bolton is de hoofdzetel van het britsch of nationaal Onthoudersverbond, (in het begin nog: „het nieuwe britsch en buitenlandsch Matigheidgenootschap” genaamd.) Dat verbond heeft tegenwoordig zeven agenten in zijne dienst, waarvan vier de geheel-onthoudersgelofte teekenden, omstreeks het jaar 1836. Deze zijn de heeren J. C. Booth, W. Gregson, R. W. Duxbury en R. Horne. Twee anderen zijn reeds overleden, namelijk de Wel-Eerw. Gray Mason en J. Addleshaw. Mijn tijdschrift: „the temperance Advocate,” in 1834 begonnen, is door het britsch Onthoudersverbond overgenomen, gewijzigd door zamensmelting met andere bladen, en wordt thans uitgegeven onder den titel „the weekly Record.”

Het is mij onmogelijk al de ijverige deelnemers aan onzen strijd op te noemen, zelfs wanneer ik mij uitsluitend tot de arbeiders der jaren 1832—1837 beperk, gelijk ik het in deze mededeelingen doe. Het begin van den strijd wordt hier alleen door mij vermeld. Tal van namen moet ik evenwel daarbij verzwijgen, van menschen uit allerlei standen der maatschappij; doch hun arbeid der liefde is noch bij ons, noch bij den Heer vergeten. De meesten hunner behoorden tot den werkenden stand, maar aan geleerden, aan schrijvers, aan geneeskundigen en invloedrijke leden heeft het ons echter niet geheel ontbroken. De werken van Dr. Lees, Dr. Grindrod, den Wel-Eerw. Parson en anderen, ten onzent, alsmede die van de heeren Dr. Mussey en Lindsley, in Amerika, verdienen met regt gewaardeerd te worden om hun rijken invloed van physiologischen en wetenschappelijken aard. De eenige geheel-onthouder van vóór 1837, die thans nog in het parlement zitting heeft, is de heer Edward Baines. Vele anderen zijn reeds overleden. Daarvoor noem ik de heeren Heyworth, uit Liverpool, lid voor Derby, G. Thompson, lid voor Tower Hamlets, J. S. Buckingham, lid voor Sheffield, J. Brotherton, lid voor Salford, en kolonel Williams, lid voor Ashton-under-Lyne. Deze was de eerste, die in 't Lagerhuis openlijk voor onze beginselen uitkwam, en zich krachtig aan onze zijde schaarde. Over den heer Buckingham heb ik reeds gesproken. Onder de Kwakers zijn vooral acht personen, die ons in het begin van onzen strijd uitmuntende diensten bewezen. Het zijn W. Janson, te Londen; J. Eaton en R. Charlton, te Bristol; J. Hull, te Hillingdon; J. Sturge, te Birmingham; W. Martin, te Cork; R. Dyke Alexander, te Ipswich en W. Wilson, te Bradford. Slechts twee hunner zijn thans nog in leven, namelijk W. Janson en R. Charlton. William Martin te Cork was degene, die Father Matthew tot het aanvaarden van eenzelfden strijd overhaalde. De gezegende uitslag van Father Matthew's arbeid is welbekend.

Hartelijk waardeer ik al degenen, die thans nog met ijver zich aan de zaak der geheel-onthouding toewijden. Nogtans zie ik met bijzondere ingenomenheid op het begin van onzen strijd terug, toen mijne vrienden en ik als het ware voelden, dat de wereld der drinkgewoonten voor onze schreden terugweek. Toen bij honderd- en duizentallen de slaven van drankgebruik uit hunne boeien verlost werden, en wij daarvoor meenden binnen zeven jaar eene volledige overwinning te behalen! Hadden wij de toekomst geweten, wellicht ware ons de moed ontzonken en de strijd door ons opgegeven. Maar ofschoon onze verwachtingen niet zijn verwezenlijkt in die mate, waarin wij het hoopten, nogtans verheug ik mij met alle overgeblevenen, dat wij destijds een werk zijn begonnen, dat velen ten zegen strekte, dat thans nog een goeden invloed uitoefent, en dit zal blijven doen zelfs lang na ons verscheiden. Met weemoed merk ik evenwel het verschil op tusschen het verleden en het tegenwoordige. Welk een ijver, welk eene zelfopoffering legde men toen aan den dag, en met wat rijken zegen werden onze pogingen bekroond. Bij die gedachte gaat het mij als de oude Israëlieten, die de heerlijkheid van Salomo's tempel gezien hadden, en daarom weenden bij den

wederopbouw des tempels na de babylonische gevangenschap. Hoe talrijk was de opkomst in onze vergaderingen in het begin van onzen strijd, vergeleken bij het tegenwoordig gehoor, zelfs dat onzer beste sprekers. Zij wier ervaring in den geheel-onthoudingsstrijd slechts tien of twintig jaren telt, meenen dat er thans nog veel verrigt wordt; doch indien men let op de hoeveelheid drank, die er nog jaarlijks in ons land verbruikt wordt, en het toenemend aantal drinkplaatsen, dan valt er op onze vorderingen niet zoo hoog te roemen. Och, of dit onze onthoudersverenigingen tot nieuwen ijver mogt aansporen en voor gevaarlijke zelfbegoocheling en zelfbehagen behoeden! Het was ons in het begin van onzen strijd zoo ernstig te doen om eene nationale hervorming onzer drinkgewoonten in het leven te roepen, en niet enkel de redding van eenige dronkaards te bewerkstelligen. Wij leefden met hart en ziel in die heilige zaak. De hevige tegenstand, dien wij somtijds ontmoetten, vuurde onzen ijver des te meer aan. Ons werkvolk, timmerlieden, kleermakers, enz., menschen van allerlei beroep, traden overal als sprekers op in onze bijeenkomsten, en zij waren het naar wie men het liefst luisterde. Nu zijn het meestal weleerwaarde heeren en sprekers van beroep, wier liefdearheid wij ontgezeggelijk hoog waarderen, die wij zoo gaarne met en nevens hen zouden zien, doch die nu te uitsluitend hunne plaats hebben ingenomen. Deze verandering betreuren wij, omdat, wat de geoeefende redenaar voor hebbe, onzes inziens, niemand zoo in den geest van het volk kan treden, zoo juist tot hun hart kan spreken, en daardoor duizenden overreden, dan zij, die mede tot dat volk behooren in den eigenlijksten zin des woords. De eenvoudige, korte, kernachtige taal van den werkman geheel-onthouder dunkt mij het doeltreffendst, het overtuigendst. De zaak der geheel-onthouding vereischt een zelfverloochenenden ijver, een aanvallenden strijd, een kloeken geest, die zich niet altijd aan de strengste regelen der beschaafde vormen bindt. Om die reden biedt de arbeidersstand ons de meest geschikte helpers. Door het toedoen van dezen zal de geest van ons volk rijp gemaakt worden voor betere wetten tot beteugeling van den drankhandel.

Het oprigten van kinder-onthoudersverenigingen, onder den naam „Hoop der toekomst,” is eene uitnemende zaak; doch hoe goed dit zij, zij behoort geenszins in de plaats te treden van het arbeiden onder volwassenen. Laat ons alle krachten bijzetten, daar onze taak zulk een reusachtigen omvang heeft. Wij hebben te strijden tegen gewoonte, zingnot en eigenbelang, drie magtige vijanden. Geene onverschilligheid om ons heen ontmoedige ons. Wanneer men jong is schijnt een tijdvak van 35 jaren ons vrij lang in 't verschiet; doch wanneer men, zoo als ik, daarop terugziet in het verleden, dan krimpt het tot een handpalm ineen, en hoe ijveriger wij gedurende dien tijd mogten zijn, hoe korter het ons dunkt. Mogten wij toch allen de onbestendigheid van ons leven bedenken, en de noodzakelijkheid om te werken terwijl het dag is, eer de nacht komt, waarin niemand werken kan!

NASCHRIFT.

Een zekere weemoed klinkt door in het laatste woord van Livesey, den grijzen strijder, die zelf strijden bleef met onverzwakte geestdrift en onverminderden moed. Die zelfde toon spreekt ook in zijn jongste schrijven aan het Hoofdbestuur der engelsche League. Zoo gaarne hadden de leidslieden der Nationale beweging aan Livesey op den 5^{den} Maart l.l. zijnen 77sten geboortedag een gedenkfeest gewijd. Reeds zijne nederigheid zou zulk eene hulde hem hebben doen afslaan, maar met al het vertrouwen, dat hij in de goede zaak als Gods zaak heeft, kan hij zich toch niet vinden in het vormelijk heden, dat hem te zeer de geestdrift en de zelfverloochenende toewijding mist, die een „heilige, Christus verheerlijkende en de menschheid behoudende” zaak eischen.

Toch werd in 40 jaar veel gronds gewonnen, als men bedenkt, dat het eens zoo veracht en bespot beginsel reeds opzettelijk in Londens „Westminster abbey” en „St. Paul Cathedral” zoowel als in „Spurgeons tabernacle” voor duizenden werd bepleit.

Voor al echter wenschen wij eene kroon voor Livesey's arbeid te zien in een eigenaardig feest, den 24sten Febr. l.l. te Preston gevierd, een feest, dat te zeer voor zichzelf spreekt, dan dat wij ons niet vergeenoegen zouden daarvan hier alleen het navolgend kort verslag mede te deelen:

„Op den 24sten Febr. werd voor het eerst in Preston eene feestelijke zamenkomst gehouden van personen, die geheel hun leven of minstens twintig jaren geheel-onthouders waren geweest. De bijna 77jarige Livesey leidde met bezielde rede de zamenkomst in. Na hem sprak John King, 75 jaren oud en 38 jaren onthouder, en sprak de overtuiging

uit, dat zijne vaste gezondheid in naauw verband stond tot zijne beginselen. Evenzoo deed William Garner, geboren 12 Junij 1782, die 7 Sept. 1838 de onthoudersgelofte teekende. Dat hij, nu bijna 88 jaren oud, nog uren ver, b. v. van Preston naar Leeds kon wandelen, meende hij voor een goed deel aan zijne onthouding te moeten danken. Dat wijn niet de melk der grijzen behoeft te zijn, verklaarde ook de 80jarige Josef Deardert, sedert 37½ jaren onthouder. Een zelfde was het oordeel van Henry Bradley, sedert 22 Maart 1832 met zijne vrouw tot den onthoudersbond toegetreden en met haar tot op dezen dag op zeer hoogen leeftijd gelukkig in het toen genomen besluit. De volgende spreker, George Bentley, meende eens zonder bier niet te kunnen leven; eene nu 36jarige ervaring en gezonde ouderdom hadden hem van de dwaling van jonger leeftijd volkomen overtuigd. Thomas Yates zeide, van zijne geboorte af, dat is sedert 58 jaren onthouder en van 1832 af lid der onthoudersvereniging te zijn geweest; hij had het niet drinken van bedwelmend vocht nooit een gemis, maar hoe langer hoe meer een zegen gevoeld. De heer Toulmin deelde mede, dat hij geteekend had op een merkwaardigen avond, op den avond toen voor 38 jaar Livesey zijne eerste onthouders-rede hield. Toen was hij 17 jaren en nooit had het hem en zijnen nu in Amerika levenden vriend Walmsley berouwd, dat zij op dien avond besloten, den levensstrijd zonder eenig bedwelmend vocht te strijden. Hij rekende zich gelukkig zich te dezer plaatse te zien, met leden zijner familie, waarvan deze 35, die 37 en allen te zamen omstreeks 500 jaren geheel-onthouders waren. Allen hadden zij nog hetzelfde hart voor de eens gedane keus, omdat zij op hun levensweg daarvan nooit iets anders dan goeds ervaren hadden. Na hem spraken in gelijken geest Thomas Swindlehurst 38½ jaar, het raadslid Benson 34 jaar, de geneesheer Walling 35 jaar onthouder. Dokter Walling op een 68jarigen levensweg terugziende, herdacht de vele academiebroeders, die naar zijne overtuiging ook door vrijheid in het drinken hun leven hadden verkort. Om Prestons werklieden in een goed pogen te steunen had hij eenmaal geteekend, maar het was hem op de proef gebloeuen, hoe grootelijks hij zichzelf had bevoordeeld. Onder zware vermoeijensissen en nachtelijke studie was zijne gezondheid zonder een drop wijn of bier vast gebleven en gevoelde hij zich nog zoo sterk, als toen hij 30 jaren telde. De geneesheer Bowen sprak in gelijken geest. Zoon van een predikant, die geheel-onthouder was, toen niemand nog aan eene vereniging voor dezen strijd dacht, gelukkig in het bezit van andere broeders en zusters, die onthouders zijn, was ook hij het van zijne geboorte af aan. Als geneesheer was het zijne overtuiging, dat bij ziekte in 999 van de 1000 gevallen alkoholische dranken erger dan nuttelooos waren. Robert Arkwright een der oudste onthouders, de heer Osbaldeston, 37 jaren onthouder en 67 jaren oud, de heeren Hodgson en zoon, de vader 86 jaren oud en beiden 36 jaren onthouder, Thomas Rawsthorne 29 jaar onthouder, gaven allen met de vorige sprekers getuigenis, hoe zij hun gezond, tevreden, werkzaam en gelukkig leven, waarvoor zij openlijk Gode dank bragten, naar hun geloof een uitvloeisel van hunne onthouding rekenden. Van de ruim 200 aanwezigen, waren 99 van hunne geboorte af onthouders en 103 meer dan 25 jaren aan de gelofte getrouw. Was het voor den grijzen Wellington een feestavond zoo dikwijls hij op den 18^{den} Junij door zijne Waterloo-vrienden was omringd, begeerlijker is mij het beeld van den ouden Livesey, omringd van zoovele met hem grijs geworden strijdbroeders, om het te zamen der wereld te doen zien en hooren, dat wie het ernst is met een gezond, godvruchtig en gelukkig leven, wijs doet met den alkohol in alle vormen uit zijne levensbehoeften te verbannen.”

Die staat en niet wil vallen, vertrouw niet op zichzelf, maar verlate zich op den Heer. De Heer zegt: „Zonder Mij kunt gij niets doen.” Zoo is het. Maar door zijne kracht kunt gij ook alles overwinnen, want de Almagtige maakt almagtig, die op Hem hopen.

De liefde is de wortel van al het goede. Zonder liefde is de rijke arm en in de liefde is de arme rijk. De liefde is sterk in bitter lijden, blijde in goede daden, in den strijd geduldig. De liefde is zoo gewoon allen als vrienden te omvatten, dat zij zich zelfs tot vijanden uitstrekt. Zij verheugt er zich in, wanneer zij aangedaan onrecht kan vergeven. Hoe hooger zij stijgt, des te meer wordt zij van God bekoord; hoe voller zij uitgaat, des te voller keert zij weder. Zij werkt in de wereld en rust in God.